

ב"ה, כ"ז באייר תשס"ט

על הנחת פתקאות לבקשת ברכה¹ או: העיניים לכותל??

הקדמה

בעוד כחודש ג' תמוז. אם ח"ו לא יבוא גואל, יעלו המונים להתפלל על **הציון הקדוש**. היום צויין "יום ירושלים", ומעבר לוויכוחים האידיאולוגיים סביב 'יום ירושלים' והגדרות – אין ספק ש"דה פקטו" יש ביום זה משהו מאוד חיובי, כאשר רבבות-רבבות עולים לירושלים עיר הקודש לשריד בית מקדשנו **הכותל המערבי** ושופכים שיח לפני הקב"ה ומתפללים על צרות הפרט והכלל, לביאת גואל צדק. אולי החיבור קצת צורמני – אבל בנקודה הזו, של תפילת ההמונים, החיבור חיובי ומעצים, בעיני לפחות. להלן "נגיעות" בתופעות הקשורות בכך. אתעכב על "תופעה חבדי"ת" הקשורה עם **האווה הקדוש** שקנתה לה שביתה בלבבות שלנו וברבבות 'מקורבינו', והנה היא מתחברת לי באופן די מעניין ועקשני ... עם ה"עליה לרגל" אל **הכותל המערבי**, שאחד משיאיו הם בימים הללו....

בינינו: בנחלת חב"ד התרגלנו כבר ל"מנהגים מוזרים". אישית גם צברתי וותק במתקפות הסברה בגינם של אלה – מה לעשות? בתוך עמי אנוכי יושבת, וכשמדובר ב'עם' של יהודים שומרי תורה ומצוות החרדים לדבר ה', ובחלקם הלא מבוטל גם יהודים תלמידי חכמים וברי אוריין – ולא פעם יש צורך בהנמקה והסברה, גם תורנית. משתדלים לעמוד במבחן ההסברה, ובמידת האפשר גם עם חיוך... לאחר שאני מאזין ברוב קשב לתמיהות/שאלות/קושיות אני מתחיל את "תשובתי" במשפט שמאוד מתחבר לנושא: "מה? אתה לא יודע שאנחנו, חב"ד, קיבלנו לוחות אחרות מכולם? – כולם קיבלו עגולות ואנחנו מרובעות"...! ואחר משפט מהמם כזה (כאשר בד"כ ה'צד השני', שכבר מסוגל להאמין הכל על חב"ד, די מקבל את זה ברצינות....) מתחילה מסכת של הרצאות, שלו פרומיל מזה נקלט באיזשהו מקום – גם זה היה כדאי....

הפעם נפליג לאחד המחזות והמחזות ה'מוזרים' – **ולו על פ"ניהם** – בתחום המנהג/נוהג/הנהגה החבדי"ת. מסוג הדברים שעם מבט

התנצלות:

ביודעי ומכירי קאמינא. יודע אני כי "אחטוף" בליסטראות על כל הנכתב כאן. אני גם יכול "לשרטט" את סוגי הטענות והדעות ואפילו את הפרצופים הכעוסים-כואבים. זה בסדר, זה טבעי, וגם צפוי. אך "לקול" אחד צודק וכנה אני חייב להתייחס, לטענה הפשוטה שיודע אני שבאה מפנימיות ותמימות הלב, לאמור: "כלך לך מדברים אלה? הלא כל מה שמתרחש באווה אינו עניין ל"תקנות" ו"תקנונים". זהו משהו פנימי ואינטימי בין חסידים לרבם, ו'מה זה בכלל משנה' מה עושים? כיצד עושים? –עזוב את זה! העיקר שמתפללים ומתקשרים לרבי!

- אז נכון. אלא שעלי להבהיר את עצמי: אינני ח"ו מתיימר ומתכווין לתת כאן "שיעור בהתקשרות". אני מסכים שזה לא רק לא חסידי ולא רק חסר-טעם אלא אפילו טפשי לבחוש בתחומים אלה. אלא שכל נקודת המוצא של הדברים הכתובים כאן הם ממוצא של "הסברה". זהו אולי יותר "שיעור בהסברה". ייתכן שזה אפילו לא בגדר של שיעור תורני. אך מה לעשות? לפעמים גם כלפינו עצמנו אנו - אנו חייבים בטיפ-טיפה הסברה....

ותודה לחברים על הסבלנות ובעיקר על ההשתפות העירנית והמחכימה פרץ אוריאל בלוי

¹ הרהורים בין (כח) אייר לג' תמוז

קצת יותר "קר" ו"רציונאלי" הדברים 'פתאום' נכנסים לפרופורציה.... (מכירים את התופעה הזו שאדם עושה משהו בגלל ש"כולם עושים" והוא אפילו לא עוצר לרגע לשאול את עצמו: 'רגע, זה לא מוזר? זה תקני? זה הגיוני?' –) כאן. ננסה למצוא סימוכין למנהג "שכזה" גם בהנהגה היהודית הכללית, וננסה לחתור להסברים המתיישבים על הדעת והאמונה, וגם אם לא כולם יסכימו עם הניתוחים – לפחות ה"חיסוט" הזה יתן לנו תחושה טובה יותר משום שנרגיש פחות "חריגים" ו"לא נורמליים"... כאן "נגלה" כיצד השתרשו להם מנהגים דומים גם לא בחב"ד, ולא היא זו שחתומה על המוזריות הזו....

פרק א' – האוהל הקדוש

האוהל הקדוש הוא תל תלפיות לרבבות מכל שבטי ישראל. מעבר לכל הסגולות והנפלאות, מטבע הדברים הרי זה גם "בית חב"ד" הגדול בעולם. אחד מהמאפיינים המיוחדים הוא בכך, שכשהיודי מגיע אל הרבי – בעצם הגעתו הוא כבר 'כלי' לקבלה, ובהיותך שם אתה יודע שבעצם מכאן והלאה ההשפעה ו'מה יקח אתו' המבקר – תלויה רבות בכך, בשיחתך ושיגך, משום ש"הוא כבר מוכן", ולפעמים אותו יהודי "זר" שאתה פוגש שם מתחוללים בו תהפוכות של ממש ב"לחיצת אנטר" בלבד.... מבע העיניים של המבקר שם משדר "הנני", וזה בדוק: תוך שניות אתה מסוגל לשקוע בשיחת נפש מקרבת לבבות. בהיותי "שם" די נמשכתי לחיכוך המרתק הזה, ובמיוחד עם יהודים מהציבור החרדי שפוקדים את המקום בהמוניהם, במיוחד אלה מהמגזרים החסידיים. אני לא עוסק בכתיבת יומן זיכרונות, ולכן לא אקשקש כאן את כל התובנות שפקדו אותי באותן הזדמנויות. אבל כן אבקש לשתף את החברים בסימולציות – או כפי שקוראים לזה היום "שיעורי בית" – שערכתי עם עצמי לקראת מפגשים מסוג זה, שכללו כמובן 'שאלות' שעלו ללשונך להישלח לעברי, ובשקט בשקט, במיוחד בפורום סגור, לדעתי גם מותר לנו וצריכים אנו לשאול גם את עצמנו, וכדלהלן.

"מנהגי **האוהל הקדוש**" מפורטים ומתוארים בכמה מ"כתיב התנועה", בעיקר הלא פורמליים; רובם ככולם הם מנהגים הקשורים ל"דרך חסידים" ומקורם בחרדת הקדוש שנהגה בין חסידים לרבי במשך כל הדורות האחרונים, וברמה "מצטברת". אך אם "נשים פוקוס", הרי שכמה ממנהגים אלה בהחלט יקבלו את ציון ה"מוזריות". אתן דוגמה:

המנהג של הסרת הנעליים לפני הכניסה לאוהל שהוא חוק ולא יעבור, ומקפידים עליו בכניסה אל האוהל יותר משיקפידו על חבישת כיפה בכניסה **לכותל המערבי!....** – האם חשבתם פעם שזהו מנהג חריג ויוצא דופן וכלל לא קיים בשום מקום??? אלא שבכל זאת לגבי שאלה זו של מה המקור/ההסבר להסרת הנעליים באוהל – אני יכול להתייחס ב'סלחנות' ולהסתפק ב"תשובות" כמו: 'כך נהג הרבי כלפי הציון של אדמו"ר הקודם; זהו ביטוי של יראת כבוד, זה

קיים בהלכות בית הכנסת (לא בית מדרש!), זה נהוג בבתי כנסת של תימנים, הקב"ה כבר פנה אל משה רבינו בהוראה: "של נעליך מעל רגליך" כי מקום קדוש אין מהלכים בו בנעליים, וכך גם בהר הבית ובית המקדש, וכו' וכו' וכו' (כמובן שיש עוד הרבה מה להרחיב בנושא, ולחקור מתי ואיך זה התחיל? מהו המקור היותר "ישיר" וכו' – הדבר דורש זמן

לחקר ואין ספק שהוא יוביל אותנו לצמתיים מרתקים מאוד (-) אך הפעם אבקש להתמקד בתופעה שהיא מחד מאוד- מאוד פופולרית ו'מושרשת' ומצד שני בעיני היא נושאת את "כתר המוזריות", מעוררת תהיות ומחשבות, ובאיזשהו מקום עלולה להשאיר את ה'נשאל' והמסבירן החבד"י עם פה פעור - ואני מתכוון לתופעה הפופולארית והצוברת תאוצה רבתי של שליחת "פתק/פ"נ לאוהל"?

ננסה "לפרק" את השאלה לשאלות ותהיות הנגררות עמה: האם יש טעם לשלוח "פתק" מבלי שמישהו קורא את זה שם על האוהל? האם זה לא, חלילה, "לועג" לצדיק כאילו אני אומר: "אני דוחף לך פתק ואתה תסתדר/תקרא אותו כבר"? האם כשמקבלים "פתקים" "להניח" באוהל (אני מדגיש להניח בדווקא) – לא צריך להקפיד לקרוא אותם ולבקש ולהתפלל על הכתוב בהם? האם ייתכן שהרבי אכן קרא את כל הפתקים באוהל?? או אולי דווקא קרע את כל הפתקים על האוהל? האם רצוי באמת לקרוע? למה? ואיזו משמעות יש בקריעה ללא קריאה – הרי לכאורה הקריעה מסמלת אולי יותר מכל את הרצון בחסימת הצדיק מלקרוא את תוכן הפתק, כביכול? איזה "מסר התקשרותי" יש בפעולה זו?

האם יש תקדים להתנהגות שכזאת במקורות? ואולי יש הבדל בין בקשה אישית של המתפלל לבקשות של אחרים?? האם התופעה הטכנולוגית החדשה של שליחה באמצעות מייל היא רצויה? היא קבילה?

שיב **אגרות קודש (ב'קסז)**

ד' בסעיף ב' וג' דמכתבו, כיון שבא לכאן בשבוע הבע"ל הרי נמשיך בזה בבואו הנה.

ה) איני יודע אופי אותם שהשפיע עליהם בעירו, אבל בכלל הי צריך לבאר להם הענין של אהל צדיק הדור ומרומז ג"כ בגמרא במרז"ל דכלב נשתטח על קברי אבות, אשר משם מובן שעי"ז ניצול מעצת כו' ואדרבה עוד ירש חלקם, אשר לכן גם עליהם ליפות את כחו ולתת לו פתקאות וכיו"ב, כיון שאין ביכולתם לבקר בעצמם על ציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ובטח ימצא אותיות המתאימות להסבירם בזה, ויעויין ג"כ אגה"ק סי' כ"ח וביאורו.

והנה, כל חסיד שנוסע לאוהל ובמיוחד שליח, יודע כי "ישנו עניין" להביא לרבי לא רק את הבקשות האישיות שלו אלא "לקשר" יהודים לרבי, ולהביא עמו את "פתקאותיהם" ואת "קויטליהם" ואת "פ"ניהם" של מעגל היהודים הסובבים אותו!

וזו לא "קפריזה", זה כתוב מפורש בהרבה מכתבים של הרבי! הנה לדוגמה² קטע ממכתב של הרבי מאגרות קודש חלק ז' עמ' שיב (אגרת ב'קסז) מתאריך ט' תמוז תשי"ג, שבו מדריך הרבי את אחד מהחסידיים כמה גדול לזכות יהודים על ידי הסברת עניין האוהל של רבי ושיתופם בפועל של "אנשי העיר" - באמצעות כתיבת ושליחת "פתקאות" לציון הרבי הקודם.

וכל אחד מאתנו כמעט ועושה את זה ספונטנית. לפני שהוא נוסע הוא מודיע לכל מי שהוא פוגש: "אני נוסע לציון של הרבי – תוכל לשלוח אתי בקשה כתובה".

² תודה לחבר "חזק" על ההפניה

אלא שהפעולה הספונטנית הזו אינה מסתיימת עם קבלת ה'פתקא' מהשכן או הידיד או המקורב, ולרגע כל אחד שואל את עצמו: 'כיצד עלי לנהוג עם הפתק הזה? לקרוא אותו? להניח אותו? לקרוע אותו?....'

הבה ונראה כיצד "משווק" נושא שליחת הפני"ם ב"אתר הבית" של האוהל... שימו לב למשפטים: "גם מי שאינו יכול להגיע אל האהל משגר את מכתבו על מנת **שיונח באהל**. המכתבים מגיעים למזכירות המקום ו**מועברים כל כמה שעות לאהל הרבי, מבלי שאיש יידע את תוכנם**!"

לי אישית יצא לא פעם לשמש שליח של "בית חנה" להעברת פנים ובקשות ברכה לאוהל מהתלמידות. התחבטתי: האם להתפלל עליהם באופן כללי (משהו כמו שהרבי 'עשה' בעת התקיעות בראש השנה?) האם לפתוח אחת לאחת ולהתפלל עבור כל בקשה ובקשה? האם פשוט לקרוע אותן אחת לאחת? האם להניח אותן כפי שהן? – לבסוף הכף של ההגיון (ואולי החדר"ג) של לא לגעת במשהו הכי אינטימי של הכותבות – הכריע למען הנחת הפתקים כפי שהן – האם נהגתי נכון? האם היה עלי להודיע לפחות לפני נסיעתי כי מי שמעוניינת שיתפללו עבור בקשתה שתניח זאת בערימה נפרדת ומי שאיננה מעוניינת שתניח בערימה נפרדת?

לאידך, בואו ונראה מה כתוב ב"מענה לשון"
(עמ' 15 – בהוצאה הרשמית של "קה"ת):
אחר כלותו עבודת הקודש באמרי
קודש הנ"ל בבכי ובתחנונים

ובמרירות הלב יקרא הפ"נ שלו³ על מנוחת קודש

אדמו"ר נבג"מ זי"ע א. ו"הנחה" על

15

מענה לשון

ואל תשיבני ריקם מלפניך בזכות הצדיקים מרנן
ורבנן הנקברים פה ובכל העולם ובזכות תורתם
הקדושה וחרושיה שנתחדשו על ידיהם ומעשיהם
הטובים שעשו בעולם הזה. כלם יהיו עלי מליצי
י"שר לפניך ולפני כסא כבודך לעשות את שאלתי
ולמלאות את בקשתי אשר עבדך מתפלל לפניך
לבילתי אשוב ריקם ואל ימנעני שום מקמר
מענה ועד עולם אמן סלה:

אחר כלותו עבודת הקודש באמרי קודש הנ"ל בבכי ובתחנונים ובמרירות הלב
יקרא הפ"נ שלו על מנוחת קודש אדמו"ר נבג"מ זי"ע א.

ואח"כ יאמר מדמורים אלו:

החלים

הציון – מאן דכר שמיה??? אז נכון שאין שום בעייה בלהניח, ואולי זה
פתרון מועדף בגין דיני גניזת שמות וכו' – אבל איך הגענו מכאן למצב
של **הנחה ללא קריאה** על הציון???!!! איך נוצר המנהג הזה
בשנים האחרונות??? כיצד צריך לנהוג בכל הפני"ם שאנחנו "אוספים"
מהציבור???

לפענ"ד, למרות שהנח להם לישראל וכו' – מן הראוי להתבונן קצת
בנושא הזה, ועתה, לפני ג' תמוז – זהו הזמן המתאים לאתנחתא
מחשבתית.

³ וכאן המקום לציין שאחד המקורות לעצם המושג של כתיבת פ"נ ואזכרת השם ושם האב והאם לפני הצדיק לברכה הוא מדברי
הרמב"ן בריש במדבר. הרמב"ן מפרש שמניין ו"נשיאת ראש" של ישראל על ידי משה היה על ידי שכל אחד "ויתלדו על משפחותם
בית אבותם" שכל אחד עבר לפניו והזכיר את שמו ושם אביו לברכה. ובין הדברים שם מזכיר (א, מ"ה) שזה היה על ידי שכל אחד
הגיש לו את הזכרתו "מתוך הכתב", ועל ידי שנתן "כופר נפשו" מחצית השקל! וזהו בכלל המקור למושג "פדיון נפש" בגלל כספי
הפדיון שהיו מצורפים לכל פתק לברכה. (אח"כ הומר כסף הפדיון לנתינת כספי "מעמד" קבועים ואכמ"ל.

ומה ויהיו כל פקודי בני ישראל לבית אבותם. הוצרך הכתוב
לגדל מספר הכלל לאחר שהיה הפרט כי נצטוו משה ואהרן שידעו מספר
מפקד העם^[1] וידעו מספר כל שבט ושבט^[2] כי כן דרך המלכים במנותק את
העם.

ולא הבעתי טעם דמצוה הזאת, למען צוה בה הקב"ה, כי היה צורך
שתהיו לשבטים בעמך הדגלים אבל ידעת המספר לא ידעתי למה צוה
שידע אותו. אולי להודיעם הסוד עליהם, כי בשבטים נפש ידעו מצוה ועתה^[3]
הם כחול הים^[4], כך וכן בני עשרים ואחר כל דבר ומנפה יענם להודיעם כי
הוא משגל לנשים^[5], ישתק ויהי תרפיה^[6] והיו הנביאים ואחיו קדוש ה'^[7]
טעם אותם כל שעה^[8], ועוד^[9] כי הבא לפני אבי הנביאים ואחיו קדוש ה'^[10]
והוא נודע אליהם בשמו היה לו בדבר הזה וכו' וכו', כי בא בסוד העם ובכתב
בני ישראל^[11], וכותב הרבים במספרים^[12], וכן לכלם וכו' במספר ששנו לפני
בשה ואהרן, כי ישיבו עליהם ענם לטובה^[13], ויקשו עליהם רחמים, ה' אלהי
אבותיהם וקח עליהם^[14] ולא יעשו מספרם, והשקלים כופר על נפשתיכם^[15],
בבטח סני רבא וכו' ואיתי בן^[16] יבספר שנות... לוללותם ולעל מספוק בן

ה' יין

[1] נשיא שבט מנשה, נשיא שבט אשרים, [2] עין בראשית לביג, [3] עין אבן יבג, [4] עין אבן יבג, [5] עין אבן יבג, [6] עין אבן יבג, [7] עין אבן יבג, [8] עין אבן יבג, [9] עין אבן יבג, [10] עין אבן יבג, [11] עין אבן יבג, [12] עין אבן יבג, [13] עין אבן יבג, [14] עין אבן יבג, [15] עין אבן יבג, [16] עין אבן יבג.

[17] עין אבן יבג, [18] עין אבן יבג, [19] עין אבן יבג, [20] עין אבן יבג, [21] עין אבן יבג, [22] עין אבן יבג, [23] עין אבן יבג, [24] עין אבן יבג, [25] עין אבן יבג, [26] עין אבן יבג, [27] עין אבן יבג, [28] עין אבן יבג, [29] עין אבן יבג, [30] עין אבן יבג, [31] עין אבן יבג, [32] עין אבן יבג, [33] עין אבן יבג, [34] עין אבן יבג, [35] עין אבן יבג, [36] עין אבן יבג, [37] עין אבן יבג, [38] עין אבן יבג, [39] עין אבן יבג, [40] עין אבן יבג, [41] עין אבן יבג, [42] עין אבן יבג, [43] עין אבן יבג, [44] עין אבן יבג, [45] עין אבן יבג, [46] עין אבן יבג, [47] עין אבן יבג, [48] עין אבן יבג, [49] עין אבן יבג, [50] עין אבן יבג, [51] עין אבן יבג, [52] עין אבן יבג, [53] עין אבן יבג, [54] עין אבן יבג, [55] עין אבן יבג, [56] עין אבן יבג, [57] עין אבן יבג, [58] עין אבן יבג, [59] עין אבן יבג, [60] עין אבן יבג, [61] עין אבן יבג, [62] עין אבן יבג, [63] עין אבן יבג, [64] עין אבן יבג, [65] עין אבן יבג, [66] עין אבן יבג, [67] עין אבן יבג, [68] עין אבן יבג, [69] עין אבן יבג, [70] עין אבן יבג, [71] עין אבן יבג, [72] עין אבן יבג, [73] עין אבן יבג, [74] עין אבן יבג, [75] עין אבן יבג, [76] עין אבן יבג, [77] עין אבן יבג, [78] עין אבן יבג, [79] עין אבן יבג, [80] עין אבן יבג, [81] עין אבן יבג, [82] עין אבן יבג, [83] עין אבן יבג, [84] עין אבן יבג, [85] עין אבן יבג, [86] עין אבן יבג, [87] עין אבן יבג, [88] עין אבן יבג, [89] עין אבן יבג, [90] עין אבן יבג, [91] עין אבן יבג, [92] עין אבן יבג, [93] עין אבן יבג, [94] עין אבן יבג, [95] עין אבן יבג, [96] עין אבן יבג, [97] עין אבן יבג, [98] עין אבן יבג, [99] עין אבן יבג, [100] עין אבן יבג.

פרק ב' – הכותל המערבי

ה'סיפור' הזה מחזיר אותנו **לכותל המערבי**, שריד בית מקדשנו, שבדורות האחרונים היה למקום תפילה המוני עבור בית ישראל ואף – להבדיל אא"ה – לגויים.. מרגש לראות אלפי יהודים שפוקדים את המקום הקדוש וליבם מתעורר לאביהם שבשמים. האקט המלווה כמעט כל מבקר ממוצע הוא דחיפת "פתק בכותל", בין האבנים הקדושות. (כולל ואולי במיוחד גויים. לצערנו רק לאחרונה "חזינו" בנכרים מפורסמים, אשר אינם מפורסמים ביחסם הטוב לישראל ש"טקס דחיפת הפתק בכותל"

שלהם שודר למיליוני איש בעולם, ראו ערך אובאמה ואותו האיש מרומא – אשר אין מאתנו יודע אם אכן האמנו בפעולותיהם או ש"הצטרפו לפסטיבל" מטעמי "נימוס ודיפלומטיה") בכל אופן, גם כאן מתעוררת שאלה דומה לזו שהצבנו בפני מבקרי **האווהל הקדוש** – מה עניין דחיפת הפתק?

להתפלל – בוודאי; לקרוא מתוך פתק כדי לזכור את כל פרטי הבקשות – בוודאי; אך מה ה' בשמים אמור לעשות עם אותו פתק??? האם אין כאן "האנשה" של האלוקות? בבחינת 'עינים להם ולא יראו אוזנים?'... האם אין כאן "לעג לקדושה"? מה מקור העניין? ושאלה של סקרים: האם כל הציבוריים נוהגים בכך? האם זה נחלת ה'רחוקים' יותר? האם גם שלומי אמוני ישראל החרדים על דבר ה' נוהגים כן?

הד לימים הגדולים של ישועת ה' לעמו במלחמת ששת הימים, מצאנו בראיון עם שר הבטחון, מ. דיין, בעתון "מעריב". מר דיין נשאל: — אל מי כתבת את הפתק בכותל? דיין: כתבתי את הפתק כמגשים מסורת. הרגשתי עצמי אז יהודי אחד בשרשרת כל אותם היהודים שנהגו כך במשך דורות. כשיהודי הגיע לכותל היה טומן בו פתק. כשהגעתי לשם הלכתי בעקבות המסורת. ומה שכתבתי בפתק — "לוא יהי שלום על ישראל" — גם זה היה בכוח המסורת, כשיהודים ביקשו ליד הכותל לא רק על עצמם, אלא על כלל ישראל. כמעט באופן אוטומאטי עשיתי זאת, כשם שלוא הייתי בא לקבר רבי מאיר בעל-הנס, למשל, הייתי משלשל פרוטה לקופת רבי מאיר. למה? ככה, כי זו מסורת רבי מאיר בעל הנס. כשם שאני מאמין, שלוא הייתי "עולה חדש" ומגיע היום לארץ — הייתי נושק את אדמת ישראל. האם הייתי עושה כך מפני שאני אוהב לנשק את האספלט של לוד? — לאו דווקא, הייתי עושה זאת פשוט, כי זה ביטוי מסורתי לכמיהה יהודית שנתגשמה: "לחונן אדמת אבות ולנשק עפרה".

[איני רוצה להיכנס כאן לשאלות ההלכתיות הנובעות וקשורות לכך, אני מתמקד בעצם האקט מההיבט האמוני] ולבסוף שאלה ישירה אליכם חברי הפורום – האם אתם אי פעם בחייכם "דחפתם פתק" לכותל??? ואם כן האם חשבתם מה הסיבה? האם קיבלתם זאת מזקניכם??

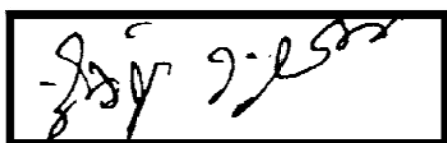
לכבוד "יום ירושלים" אני מביא כאן קטע קצר מראיון עם מי שעמד בראש הפיקוד הצבאי ש'שחרר' את ירושלים ואת **הכותל המערבי** בשנת תשכ"ז, שכיון שהוא משוכני עפר לא נביא את עברו מההיבט האמוני יהודי – אך את זכויותיו אי אפשר לקחת ממנו, ומצאתי בדברים שלו איזה משהו אמוני עוצמתי מאוד חזק, דווקא בגין כך שהוא נחשב

ל"רחוק" לגמרי... ואתם יודעים מה? – לפחות אני מתייחס לזה כעדות חזקה מאוד של "מסיח לפי תומו" על המנהג הרווח והמושרש מאוד בעם היהודי, כמקור קדוש.

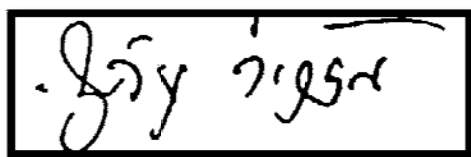
מאי משמע? לכאורה המוטיב הבולט כאן היא התפילה והבקשה לקב"ה, אך בהתבוננות נוספת הרי יש כאן חידוש ממש! מתברר שאולי ישנו עניין סגולי ואמוני בעל משקל בעצם הנחת הפתקא-טבא בין האבנים!! האין כאן חריגות משהו בהשקפה היהודית המאמינה בקשר רוחני בלבד בין הקב"ה ליהודי המתפלל ולא בקשר "פיזי" של "שליחת מכתבים".

פרק ג' - ההשוואה

אבל הבה נחזור ונתבונן בנושא של **האוהל הקדוש**, ונראה שלכאורה ישנו הבדל עצום בין התופעות: בכותל המערבי לא מצינו מנהג "לדחוף" בלבד... שמענו שקוראים ומתפללים ואחר כך "דוחפים את הפתק"... האם שמעתם אי פעם את המושג של לדחוף פתק **בכותל המערבי** ללא קריאה קודמת מאותו פתק??? – אך לגבי האוהל הקדוש

שמענו וגם ראינו. אני יודע בוודאות שאלפי בקשות/פנים מתקבלים באוהל בפקס ואפילו באימייל והם מודפסים ומושלכים שם כמו שהן! אני יודע בוודאות על כך שעמך ישראל מאמינים ואף רואים ברכות וישועות (כך מספרים) מיד לאחר העברה הפיזית של ה'פתק' והנחתו על הציון!!!

רבבות פעמים הגיב הרבי במשפט הכי מפורסם "אזכיר על הציון", האם ראיתם אולי פעם אחת שהרבי הבטיח ש"יניח על הציון"??!

נרענן קצת את ה'היסטוריה' הרבי מיד עם הסתלקות הרבי הקודם קיבל באדיבות כל בקשת ברכה ומתוך אהבת ישראל 'הסכים' להתפלל על הציון של אדמו"ר הקודם עבור הבקשה! באופן קטגורי, לפחות כלפי חוץ ובצד ה'רשמי' הרבי 'ראה את עצמו' כך כל תקופת הנשיאות: הוא צינור להעברת הבקשות לרבי הקודם, שהוא הוא הנשיא והרבי, והוא "משמש" ככלי גשמי להעברת הדברים ל"ציון". אינני רוצה להתחיל להתפלסף מה המשמעות מאחורי הקלעים ובין השורות וכו' – אבל ברור שבאופן מוחצן הרבי קיבל בקשות כדי להעבירם על הציון ולהתפלל עבורם, וכך גם עשה בפועל אלפי אלפי שעות בשמש היוקדת ובחורף המקפיא! וזה הייה "מרכז הרביסטיווע" במשך עשרות בשנים! אז זה שאנחנו כתבנו לו, ומבחינתנו ברגע שהוא קרא אנו "הגענו על סיפוקנו" – איך כל זה אומר שאם אנחנו היום "מניחים" באוהל אז "הגענו אל סיפוקנו"? איך, רבש"ע???

פרק ד' – ההוראות הברורות בקשר לשליחת פ"נ לאוהל

נחזור שוב **לאוהל הקדוש**. המקור הראשוני להנהגה של שליחת הפני"ם על הציון וכו' הוא ממכתבו המפורש של הרבי לקראת י' שבט תשי"א, ובו מפורטת ההנהגה שיש לנהוג בימי ההילולא והימים הסמוכים לו, החל משב"ק שלפניו. מכתב זה הפך לנכס צאן ברזל בהתקשרות ושובץ בספר המנהגים עמוד 95. להלן מובא המכתב (כמעט) בשלמותו. המכתב מעוטר בהערות ומראי מקומות מהרבי, כאשר לכל קטע של הנהגה מצויין, לכאורה, המקור לכך. חלק

מההנהגות מבוססות על מכתב ששלח הרבי הקודם⁴ לקראת יום ההילולא הראשון של אביו אדמו"ר הרשב"י, לקראת ב' ניסן תרפ"א, המודפס אף הוא באג"ק ח"א של אדמו"ר הרי"ץ; חלק מתוך הנהגת הרבי הקודם עצמו, ועוד.

תלמידי הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע זצוקלה"ה הכ"מ, מקושריו, מחבבי שמו וזכרו, יתאספו ביום היאצ"ט בשני בניסן הבע"ל – להתפלל במנין קבוע. בש"ק שלפניו ישתדלו לעלות לתורה, ובערב יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה, מהראוי שיתפלל אחד כל הג' תפלות, מעריב, שחרית ומנחה, אך אם ימצאו לנכון לחלקם, יתפללו שנים או שלשה, כל אחד תפלה שלימה, ולא ימהרו בתפילתם. אחרי תפלת ערבית, יחזרו דא"ח בעל פה, ואם אין מי שיחזור^{הערה} בע"פ ילמדו בס' בפנים, כשעה ויותר, בבוקר קודם התפלה ילמדו פרק תניא. אחר התפלה ילמדו משניות. אותיות השם ונשמה-

אבקש להתמקד בקטע במכתבו של הרבי המתאר כיצד צריכה להיות "שליחת הפ"נ" ובעיקר במשפט: **"ולשלח (אם באפשרי – בו ביום) על מנת לקראתו על ציון שלו"** כלומר, פשוט וברור מעל כל צל של ספק

שמטרת שליחת הפ"נ והבקשה היא כדי שיקראוה על הציון – איך פתאום נוצר הפיחות הזה שאנו עומדים כאן לפניו??:

תתפה

ב"ה, ראש חדש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין, נ.י.

אל אניש, תלמידי התמימים, אל-המקושרים או השייכים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ, ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום העשירי בשבת הבע"ל, הוא יום היארצייט של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, הנני בזה להציע:

בשבת קדש שלפני היארצייט ישתדלו לעלות לתורה.

אם אין מספר העליות מספיק – יקראו בתורה בחדרים שונים, אבל לא לחיסיף על מספר הקרואים.

חנני בזה: ראה ג"כ מ"כ כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ע"ד היארצייט הראשון של אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (חכמי ישראל בעש"ט, ע' לג).
יקראו... אבל לא נלחסיף: הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם אביו. ועיין שו"ת צ"צ חארי"ח סליה.

ישתדלו שמפסיד יהי הגדול שבחבורה – בריצוי רוב המנין – או על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היארצייט, ונכון לחלק שיתפלל אחד ערבית, שני – שחרית, שלישי – מנחה כדי לזכות בזה מספר יותר גדול של אנ"ש.

להדליק נר שידלק כל המעת לעת. אם אפשר בקל – נר של שעוה. בשעת התפלות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבקר – אחר אמירת תהלים) ילמוד (יסיים) המתפלל לפני התיבה פס"ד דכלים ופ"ז דמקואות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניא בן עקשיא כו' ויאדיר. בלחש – איזה שורות בתניא, קדיש דרבנן.

אחר תפלת ערבית – יחזרו חלק מהמאמר דיום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס ע"ד) בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ ילמדוהו בפנים. וכן אחר תפלת הבוקר. ולסיומו אחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה – פרק תניא. וכן לאחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להענינים השייכים לנשיאנו. הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעד עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחיו, וכן קודם תפלת מנחה.

לאחר תפלת הבוקר וחזרת הדא"ח – יקרא כל אחד פ"ג (כמובן בחגיגת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות, או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – יצייר עצמו, בעת קריאת הפ"ג, כאלו עומד לפניו. להניח הפ"ג אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על מנת לקראתו על ציון שלו.

במשך המעת לעת – ללמוד פרקי המשניות של אותיות השם.

במשך המעת לעת – לעשות התועדות.

של שעוה: ר"ת הקיצו ורננו שיכני עפר.
חמשה נרות... (יסיים): ראה קונטרס ב' ניסן ה'תש"ח. והתש"ט.
בלחש... בתניא: כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

⁴ דרך אגב: אני מצלם כאן קטע מתוך אותו מכתב ארוך של הרבי הקודם ואשמח לשמוע מהחברים הסבר הגיוני למשפט המופיע שם אודות הצדקה (???). בשמחת תורה.....

בשלשה פרקים בשנה, בסעודת חג הפורים, שמחת תורה. י"ט כסלו, ה' מעמיד קערה של צדקה, ויכני' בשם על-דעת, כלומר מי שמנדב בקערה זו, הוא על דעתו הקדושה, מה שימצא לנכון ונהוץ לעשות בסכום המתקבץ. מהתרומה הלזו החזיק כמה מוסדות הציבוריים,

פרק ה' – האם הרבי "מכיר" במנהג של הנחת פתקים בין אבני הכותל

באחד הפרקים הבאים ננסה להתחקות אודות המקור למנהג של הנחת או 'דחיפת' פתק בין אבני הכותל - אך קודם כל נחסידיים עלינו לברר האם הוא נהג "בבית ספרנו"?...

דומני שרבים מהחברים יופתעו מציון העובדה שהרבי לא פעם אחת הורה מפורש להכניס פתק בכותל.... ולא סתם, זה מובא בשיחות מוגהות ובלקוטי שיחות!!!

וכך מובא בלק"ש ח"ז עמודים 353 ואילך, בשיחת פרידה של "צאתכם לשלום" לשלוחים הנוסעים לאוסטרליה, זה היה בדיוק לפני 38 שנים, ביום ה' י"א באייר תשל"א, באותה שיחה מבקש-מורה הרבי לבקר בכותל **ומזכיר ומבקש פעמיים "להכניס שם פתק"** ובפתק לרשום את רשימות השלוחים הקודמים שנשלחו בקבוצות הקודמות. ובתרגום חופשי: "והרי עניינה של התפילה שהיא דרך ובאמצעות הכותל המערבי, כפי שמובא בשולחן ערוך – לכן תבקרו כולכם בכותל המערבי, **וכפי שנוהגים שם – להניח (להביא) לשם "צטעלך – פתקאות", עליהם תרשמו את שמותיכם וגם את שמותיהם של השלוחים שהיו לאחרונה ...**

וואס דער ענין התפלה איז דורך כותל המערבי ווי ער זאגט אין שו"ע יי, דערפאר זאלט איר אלע צוזאמען זיין ביים כותל המערבי, און ווי מ'איז זיך נוהג דארטן – דערלאנגען צעטלעך פתקאות, און איר זאלט דארט שרייבן אייערע נעמען און אויך די נעמען פון די שלוחים וועלכע זיינען געווען לעצטן

ולקראת סיום השיחה (עמ' 355) שוב הרבי מורה/מבקש/מזכיר: "... בהמשך להאמור: בפתקאות שאתם תכניסו שם תזכירו את שמותיהם של השלוחים הקודמים, ובמיוחד – להצלחה בשליחות שלכם והשליחות שלהם..."

(אח"כ אמר:) בהמשך להאמור: אין די צעטלעך וואס איר וועט דארטן אריינגעבן וועט איר אויך דערמאנען די פריערדיקע שלוחים, ובמיוחד – אויף הצלחה אין אייער שליחות און אין זייער שליחות, אין אן אופן פון הולך ומוסיף ואור ביז "לילה כיום יאיר" יי.

(משיחת אור ליום ה' – ה' שבנצח – י"א אייר, ה'תשל"א – להשלוחים לאוסטרליא ש"י)

241

שיחות

הוספות/ל"ג בעומר

לקוטי

אשר התבאר

זיין דער ענין התפלה יי

דער תוכנית

און דער ענין התפלה איז דורך אה"ק און ביהמ"ק, ווי ער זאגט אין שו"ע יי, דערפאר זאלט איר אלע צוזאמען זיין ביים כותל המערבי, דאוונען דארט א תפלה (בציבור) און דערנאך, ווי מ'איז זיך נוהג דארטן – דערלאנגען צעטלעך (פתקאות) און איר זאלט אין זיי אריינשרייבן אייערע נעמען און אויך די נעמען פון די שלוחים וועלכע זיינען געווען פאר אייך – ביז פון אנהייבס, ווייל ס'איז דאך א פעולה נמשכת והמשך אחד פון אייך מיט די שלוחים שלפניכם, און אין די בקשות – א בקשה עיקרית – אויף הצלחה אין אייער שליחות און אין זייער שליחות, אין אן אופן פון הולך ומוסיף ואור, ביז "לילה כיום יאיר" יי.

הסיפור חוזר על עצמו ארבע שנים לאחר מכן בשנת תשל"ה (לקו"ש ח"ב עמ' 241), שוב אותו סיפור, שוב "צאתכם לשלום" לשלוחים לאוסטרליה ושוב בחודש אייר (יום א'

רשם:

כ"ג אייר) הרבי מבקש/מורה כמעט מילה במילה שוב את אותה הבקשה/הוראה: "... עניין התפילה הוא דרך ובאמצעות ארץ הקודש ובית המקדש, כפי שמובא בשו"ע, לכן על כולכם לבקר בכותל המערבי, להתפלל שם תפילה בציבור, ולאחר מכן, **כפי שנוהגים שם – להניח "צעטעלך – פתקאות" בהם תרשמו את שמותיכם וגם את שמותיהם של השלוחים שהיו לפניכם – עד וכולל את שמותיהם של השלוחים הראשונים**..." אלא מאי? מתברר שבמשך השנים התעוררו אצל הרבי ספקות באשר לצורת קיום המנהג הזה, בגין האיסור של ביאת טמא למקדש – אך מעקב והתבוננות מוכיחים כי אדרבה, הרבי מאוד "אהב" את המנהג הזה, אלא שכדי לא להיכנס לשאלות ובית הספק הוא נמנע אחר כך מלהורות בעניין. אנו רואים זאת שכאשר נקלעה לו הזדמנות הוא חקר ושאל האם יש בכך איסור וכו' – אך מעולם לא הביע הסתייגות מעצם המנהג, אלא אדרבה ואדרבה:

חיבורו של הרבי עם המנהג של הנחת פתקים בכותל גרמו לכך שתלמידי חכמים ופוסקים ומורי הוראה נתלו באילן גדול וראו ברבי כמקור סמכות לאימוץ המנהג!... נתקלתי במובאה מדהימה בספר "על פי התורה" [ספר הלכתי על פי סדר הפרשיות] לת"ח עצום ומורה הוראה מהחשובים שבירושלים הגאון רבי יוסף צבי אדלר שמביא לא פחות ולא יותר אלא את ... הרבי כמקור וסמכות למנהג של דחיפת פתקאות בכותל...

אוצר החכמה

עג. יש נוהגים לשים פתקאות בין נדבכי הכותל אשר בהם רושמים את בקשותיהם לישועה, כל איש לפי צרכו והבנתו. מקור לדבר זה – מביאים ממה שמסופר על רבינו בעל אור החיים שמסר לאיש אחד פתק לשומו בתוך חורי כותל המערבי, ובפתק רשם בקשה שיושפע פרנסה טובה לאיש פלוני, ואמנם האיש נישע¹¹⁵.

לשון, ועוד. 115. ספר פדה את אברהם להר"א פאלאג'י דף ס"ו טור ד'. ז"ל ז"ל ז"ל ז"ל בספר בצל החכמה ליובאוויטש עמוד 45, וליקוטי שיחות ח"ז עמוד 353.

ובהערה 115 מציין בבטחון עצמי וברוב פאר את המקור מרבי חיים פלאג'י בשם בעל האור החיים (בהמשך נתייחס אליו) אך עיקר מקורותיו להנהגה "מוסמכת" ומצוייה בין כולם הוא, **כמובן, מ...** הרבי...

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איך המנהג בנוגע להכניס פתקים בסדקים של הכותל המערבי, ולכאורה כשכניסים פתק בסדקי הכותל הווי ביאה במקצת ושמה ביאה?

הר"י אלתר: ישנם כאלו שמכניסים וישנם כאלו שנוהרים בזה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם היתה בזה הוראה [=מאדמו"ר גור]?

הר"י אלתר: לא. אבל נזהרים ללכת למקוה לפני זה. כי השאלה היא אם הכותל הוא חומת הר הבית או חומת העזרה, ואם נאמר שזה חומת הר הבית, אם כן, כיוון שהיה במקוה הרי הוא טבוליו ומותר לו להיכנס לחר הבית (ואפילו בטמא מת).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מסתמא זהו ההיתר של אלו שמכניסים פתקים בסדקי הכותל, כיוון שטוברים שהכותל הוא חומת הר הבית.

בביקורים של גדולי תורה, חסידים ואנשי מעשה התעניין הרבי במנהג להניח פתח בכותל המערבי.

על כך סיפר בשעתו הרה"ח ר' מאיר חרלוב ז"ל (מבני ברק), וכך נרשם מפיו של המגיד הירושלמי המפורסם רבי שלום שבדרון ז"ל (שביקר אצל הרבי ביום א' כ"ב בסיוון תשל"ה – 'מקדש מלך' כרך ב' עמ' 437).

צודי הספק נתבארו ביום ה' כ"ד באייר תשל"ז בעת שביקר אצל הרבי האדמו"ר הנוכחי מגור, הרה"צ רבי יעקב אלתר שליט"א, והרבי ביקש לברר אצלו הלכה:

בחוברת "התקשרות" גליון רנט מביא הרב לאופר את הדיון שנערך עם האדמו"ר מגור בנושא, ואליו ציין מחבר הספר על פי התורה בהערה הנ"ל ל"בצל החכמה ליובאוויטש עמוד 45", ואף מקדים הקמדה חשובה (שימו לב לתאריכים, תשל"ה, תשל"ז – סמוך מאוד לפעם האחרונה שבה הזכיר

הרבי את נושא הפתקאות בכותל ברבים, כמובא לעיל!):

חשוב לציין שאדמו"ר הרי"ץ בעת ביקורו בארץ הקודש בשנת תרפ"ט, על פי כל העדויות, לא הניח שום פתק לא בכותל ולא בחברון ולא בשום קברי צדיקים, יתרה מזו: הוא חשש לנשק את אבני הכותל עד אשר בירר האם נוהגים לנשק! (הקטע הרלוונטי מהיומן מובא להלן פרק יא)

הרב לימא וילהלם בגליון התקשרות רנ"א מפרט עוד יותר את מה שמציין הרב לאופר (לעיל) אודות היחידות עם ר' מאיר חלוב ומוסיף פרטים מעניינים ביותר:

(א) כשהרה"ח ר' מאיר חלוב ז"ל היה ביחידות, סיפר לכ"ק אדמו"ר על מנהגו שכשהוא הולך לכותל, מניח פתק ומבקש ברכה בשביל כ"ק אדמו"ר. לפני סוף היחידות שאל אם להמשיך במנהגו זה. וענה כ"ק אדמו"ר, "ע, אבער מיט א שטעק" [= כן, אבל באמצעות מקל].

שוב אנו רואים כי הרבי בהחלט "אהב" או "תמך" ואפילו רצה מאוד שיניחו פתקא בעבורו, ואף להצטייד לשם כך ב"קומבינות" כמו מקל לתחיבת הפתק!! והלא דבר הוא! מכל מה שראינו אין ספק שהרבי היה "מאוד בעד" של עצם המנהג של להניח פתקים בכותל, אלא שבגלל בית הספק בעניין איסור ביאת טמא למקדש הוא נרתע ו"חיפש פתרונות", [ובהחלט ייתכן שהסיבה של "הורדת הפרופיל" במשך השנים מצד הרבי שהפסיק להזכיר את העניין ברבים – אשר בהחלט נראה שזהו בגלל החששות והאיסורים שיכולים להיות בכך (אנו יכולים לראות שכל העדויות על התחקורים של הרבי בעניין נעשו באותה תקופה שלאחר השיחה השנייה לשלוחים לאוסטרליה – מה שבהחלט מביא להחלטה הגיונית שהרבי "החליט" לברר את העניין -), ומאז אכן נעשה שינוי מסוים, כדי שלא להיכנס לבית הספק של איסור, ואכמ"ל].

פרק ו' – האם מנהג תחיבת והנחת פתקים קיים בקברים אחרים?

האם מצינו את האקט הזה של תחיבת והנחת פתקאות במקומות נוספים מעבר לכותל ולאווהל?

- החבר "חזק" מפנה אותנו לשני מקומות מעניינים:

1. לקברי אבות במערת המכפלה שבחברון, לפי המקור הבא, המתאר "חור" צדדי ש"מוביל" לקברי האבות אשר בו היו מניחים "פתקאות": <http://www.machpela.com/content.asp?pageid=68> ; ובציטוט:

"בכותל הדרומי מזרחי של המסגד, ליד המדרגה הרביעית, מצוי פתח קטן, מעין חור, ... המסורת היהודית, ואף המוסלמית, ייחסה לחור זה שהוא מתמשך ומגיע עד לפנים המערה, היינו עד לקברי האבות. ... על חור זה כתבו וסיפרו רבים מן המבקרים היהודים שהגיעו לחברון ואף מבקרים מוסלמים ונוצרים. לראשונה אנו מוצאים עדות על אותו חור שבכותל אצל ר' משולם בכמ"ר מנחם מוולטארה, איש פלורנצי, שביקר במקום בשנת 1481 לערך, המספר: "... ועשו שם חלון קטן שמשם מתפללין היהודים...". שבע שנים לאחריו, לערך, מספר ר' עובדיה מברטנורא: "... וחלון קטן יש מחוץ לחומה אשר על גב המערה, ואומרים שהחלון הוא יורד למטה נגד קברו של אברהם אבינו. ושם ניתן ליהודים להשתטח ולהתפלל נוכח החלון ההוא". ר' משה בסולה, הנודע בשם "הנוסע האלמוני מליוורנו, שביקר במקום בשנת 1522 לערך, כותב: "... יש חור ששם מתפללים היהודים. אומרים שהוא מגיע עד תוך המערה". ר' גרשון ב"ר סגל כותב: "... שם חלון קטן אשר הולך מתחת לארץ עד האבות...". ואילו הקראי שמואל בכ"ר דוד יעמש"ל (1641) מספר, כי בעבור הזכות שניתנה ליהודים להתפלל במקום זה: "יקחו (המוסלמים) מאיש יהודי מ"ב כספים פחות רביע, ובעבור זה ירשו ליהודים ללכת למקום המיוחד להם, כנגד החור אשר בכותל המערה, ומתפללין שם בלי פחד". גם ר' משה ירושלמי מעיד, כי אנשי חברון (היהודים) משלמים מכס (מס) כל השנה והם יכולים לילך למערת המכפלה ולהתפלל שם כל אימת שהם רוצים". ר' גדליה מסמיאטיטש (1700) מתאר את החור כדלהלן: "ויש נקב אחד בצד אחד והוא כמו אדם נוטל אבן אחת מן הכותל ונשאר נקב בכותל, כדמיון זה הוא הנקב הנ"ל, אבן הנקב הוא עמוק שאין יד אדם מגעת לסוף עומקו של הנקב. ויש לנו קבלה מפי איש, שהנקב קטן הנ"ל הוא מגיע עד תוכה של המערה, ולכן אנו עומדים אצל המקב הנ"ל ושם אנו מתפללין...". וכאן בא הקטע הרלוונטי לעניינו: "ר' מנחם מנדל מקמיניץ, שביקר בחברון כמה חודשים לאחר פוגרום 1834, מספר: "... ונמצא שם חור בכותל אל המערה ומנהגם (של יהודים) לכתוב על קלף איש איש נגעי

לבבו ומשליך שם בחור. דר' אליעזר הלוי (1838), מזכירו ויד ימינו של משה מונטיפיורי, מזכיר אותו חור שבכותל וכן ר' משה ריישר (1850). מרדכי בן הלל הכהן (1890) כותב: "ועל דיברת אנשי המקום, החור הזה נוקב ויורד את תחתית המערה, ולכן ישלח המון המאמינים פתקאות דרך החור הזה של ישיני חברון".

להלן התגובות העיקריות בפורום להפנייה זו:

א. תגובתו של החבר דובי: "העדות המוקדמת על הפתקים היא בת 175 שנה בלבד. כל העדויות האחרות הם בעיקר על התפילה וגם על השלכת מעות אך לא על השלכת פתקים שהעדות הראשונה היא מ 1834 של ר' מ"מ מקמיניץ".

ב. תגובתנו: מן הראוי להמשיך ולצטט את ההמשך שם שגם הוא רלוונטי מאוד: "היה מקובל מאות בשנים, לזרוק אל פנים המערה- תחילה דרך החור המצוי במרצפת המסגד ואח"כ, משלא הורשו היהודים להיכנס לפנים המסגד, דרך החור שבכותל הדרומי מזרחי- פתקאות שעליהן ביו רושמים את צערם ומשאלות לבם מאת "ישיני המערה". ר' משולם בכמ"ר מנחם מוולטארה, איש פלורנצי מוסיף: "ולשם (לחור) **זורקין מעות**⁵ ומיני בושם לתוך המערה הנז". ר' עובדיה מברטנורא מציין: "והבאים להשתטח מן הישמעאלים מנדבים מעות ומשליכים תוך המערה דרך הארובות ההן, וכאשר ירצו לקחת המעות משם, משלשלים בחבלים נער קטן בתול אל תוך המערה, ולוקח המעות ועולה". והוא מוסיף כ "כך סיפרו לי קצת היהודים שם". ר' מנחם מנדל מקמיניץ מספר: "ומנהגם (של היהודים) לכתוב על קלף איש איש נגעי לבבו ומשליך בחור".

אדרבה, בדיקה בעדות המקור מעלה ספק רב, אם זו עדות על "מנהגי ישראל" או על "מנהגי ישמעאל" ... וייתכן שמר ע' אבישר⁶ שחתום על המאמר שם (שלקוח מ"ספר חברון" שלו) הושפע דווקא מהפתקים בכותל... ולכן הוא שייך באופן טבעי את "פתקי חברון" ליהודים.... כך שאין לראות בעדות זו "מקור קדום" ואסמכתא ל"מנהג ישראל" של תחיבת הפתקים בכותל משום שחוששני כי מדובר כאן ב"היזון חוזר" ... ותוצאה של היכרותו העמוקה של אותו כותב מר ע' אבישר, שהוא בן דורנו, עם מנהג הפתקים בכותל – שמתוך כך הוא קבע ב"וודאות" שגם המנהג ההוא בחברון הוא "מנהג ישראל"...

להלן עדותו המקורית של ר' מנחם מנדל מקמיניץ בספרו "קורות העיתים". שהיה מהפרושים ומתלמידי הגר"א ותיעד את ביקורו בארץ בשנות התק"צ, ועל עדות זו – שבין השאר מעידה על "כולל חב"ד"⁷ שהמה אנשים חשובים" ... - מסתמכת כתבת התחקיר הנ"ל.

בהשוואה למקור אנו רואים שצמד המילים המובא בתחקיר בסוגריים: "**(של היהודים)**" - הוא משל "ע' אבישר", כלומר משל הכותב עצמו – ואנו מסתייגים מכך, שכן לדעתנו לא מן הנמנע הוא שהתיאור המובא בעדות המקורית אודות זריקת פתקים וקלפים ל"חור", מתאר דווקא את מה שרווח בין הישמעאלים.... ואינו מתאר את מנהג ישראל... (למרות שלישמעאלים היה "חור" משלהם למערה בקרקעית המסגד, אך ידוע הוא עד כמה מקפידים על נקיון במסגדים וכו', ולכן הגיוני מאוד שהישמעאלים לא השתמשו בחור שבקרקעית המסגד לזריקת ניירות וקלפים, ואדרבה הם (ובעיקר -) היו שותפים פעילים או אפילו יזמים של ה'קטע הזה' של זריקת הקלפים ב'חור הדרומי'. וראייה יש בידינו לכך שהם השתמשו ב"חורים" החיצוניים: באותו קטע בתחקיר מביא מר אבישר בעצמו מדברי **הרע"ב** שבו הוא מעיד במפורש ש"הבאים

ביום א' כערב באנו לחברון בשלום. חברון היא עיר גדולה ויש בה יהודים, שני כוללים: כולל ספרדים אחד, כולל חב"ד אחד. וכולל חב"ד המה אנשים חשובים מאוד, עושים צדקה ובפרט מצות הכנסת אורחים. המה מקריבים כל הבא להספיקו. ושם חנויות הרבה ודרך החנויות הולכים למערת המכפלה. ועל מערת המכפלה עומדים בנינים הרבה ואין נכנסין אל תוך המערה, רק עומדים מבחוץ ומתפללים. ועל הבנינים שעל המערה בנוי בית גדול והוא בית וינד להתפלל בו הישמעאלים ע"י מדרגות ואצל המדרגות עומדים יהודים להתפלל. ונמצא שם חור בכותל אל המערה ומנהגם לכתוב על קלף איש איש נגעי לבבו ומשליך שם בחור (וקברי צדיקים אשר בה נבאר אייה לקמן). גם ראיתי שם אוהל אברהם וגם האשל שלן

⁵ אגב: יש לשים לב למוזכר שם אודות המנהג של זריקת מטבעות וכספים, וזה מזכיר מאוד גם את המנהג של זריקת כסף גם ב"ארובות" הכותל, **שעכשיו אני רואה שמקורו בישמעאלים**... [רק לא ידעתי שהישמעאלים מצאו עניין גם בכותל.... מילא שם בקברי אבות הם מחותנים ראשיים, אבל מה להם ולכותל?...]

⁶ אינני מכיר אותו אבל לפי חיטוטים אחריו אינני משתכנע שהוא אישיות מוסמכת במיוחד, ובטח לא בתחום התורני...

⁷ בגלל הפיקנטיות שנפלה לידינו, אינני יכול להתאפק ואני מביא כאן את ההמשך הצבעוני של יומן הביקור של אותו רמ"מ מקמיניץ, ובפורם זה מן הראוי להפנות את תשומת הלב כיצד ה"מתנגד" הזה לא מפסיק מלהתפעל מאנשי "כולל חב"ד" עד כדי חובת תודה להם עבור הצלתו

אבק שריפה. אחר כך אמר לי ליסע תחילה והוא יסע אח"כ. והבנתי שרצונו להרגיני ולירשני. והתחננתי לפניו ואשבע לו, שאין אצלי מעות כלום וכאשר נבוא לעיר שכם – כי שם בתי – אתן לו מעות בכיתי. ונחרצה לי בזה. ונבא לכפר אחד ונכנס הוא שם לחבוצ מהם מסים – אשר על זה שלוח. ושם בכפר ההוא אמרו לו, שאין צריך עוד ליסע לשכם, רק שילך בדרך אחרי. אז הלך הוא אחרי וחסף פראשי פאטצילע⁸⁶ גדולה וטובה והלך לו. אמרתי בלבי, שנס הזה נעשה לי, בזכות שהולכתי אצלי צדקה, ששלחו על ידי הכולל חב"ד שבחברון – מעות על חג הפסח לאיש אחד מכולל שלהם הדר מרצח: בצפת. ובאתי לצפת וברכתי ברכת הודאה. והייתי בעיר למוטת

להשתטח מן הישמעאלים... מנדבים מעות ומשליכים תוך המערה דרך הארובות ההן! - הרי לנו עדות הכי נאמנה שדווקא הישמעאלים היו מאוד דומיננטיים ב"שימוש" ובהשלכה לחורים הללו, (וראה במחקר שם ציונים נוספים למחקרים מוסלמיים אודות ה'חור הדרומי') ולפיכך לא ברור כלל שרמ"מ מקמיניץ התכוון ליהודים!⁸..

2. מנהג חסידי גור להניח פתקאות על קברי רבותיהם "אתמול חזר לי אחד, 'ווארט' בשם אחד מאדמו"רי גור, על המנהג להניח פתקים בקברי האדמו"רים (- מנהג שמקובל בחצר גור למרות שלא בעוצמה החב"דית כנראה), ישנה הוכחה ברורה שהרבי קורא את הפתקים שמניחים על קברו, מההלכה הידועה שכשהולכים בבית הקברות צריך שהציציות לא יהיו גלויות מפני כבוד הנפטרים, אמר האדמו"ר מגור שמכאן הוכחה שהנפטרים רואים...

איך שלא יהיה, שני המקורות (הן של הנעשה בקברי אבות והן מהנעשה בחצר גור) מעניינים וראויים לציון, אך בוודאי שאינם קדומים. מן הראוי לרשום אותם, ובוודאי הם יתקשרו לדברים שבהמשך.

פרק ז' – הכרוניקה של "הנחת פתקאות"

ננסה לחזור לכותל המערבי, שלכל הדעות הוא "אבי אבות" וה-מקור ה-מוסמך למנהג הנחת הפתקאות.

ובכן, חיטוט קצר מעלה את הכרוניקה הבאה. במשך כל הדורות עשו יהודים ככל אשר לאל ידם לעורר תפילות רבים לכל צרה שפקדה את הפרט ח"ו. אנו מכירים זאת גם כיום במודעות בעיתונים, אך גם בכל בית כנסת נוכל למצוא, מעל עמוד התפילה בעיקר, "בקשה להתפלל עבור "וכו' וכו' וכו'. זה טבעי וזה היה קיים מאז ומקדם.

מה שאנחנו לא שמים לב שה'בקשות להתפלל' שאנו רואים היום לבשו ופשטו צורה מבחינה "טכנית". מלכתחילה, בהיסטוריה הלא מאוד רחוקה, באופן טבעי וספונטני רשמו יהודים בקשות שכאלה על קברי הצדיקים ובכל המקומות הקדושים ניתן היה לראות "רשימות" כתובים של בקשות לתפילה על הקברים עצמם!

אולי זה נראה לכם היום קצת "וולגרי" אבל זו הייתה המציאות הנפוצה!

מה לנו יותר מעדות הבאה על אדמו"ר הרייץ (במבוא לספר השיחות תרפח-צא), שרשם את בקשתו על הקבר עצמו של רבי יצחק נפחא! על פי המתועד שם, לאחר שעזב אדמו"ר הקודם את מערת רבי יצחק נפחא נמצא על ידי אחד החסידים רשום שם על הציון בכתב יד קדשו – "התלמידים הלומדים במדינת רוסיא וכל ישראל סובלים מחסור בגו"ר"

ובכן, היה זה מנהג רווח דורות שלמים וכך גם

ו"בגדול" היה נהוג בכותל המערבי. אנו רואים זאת מתוך עשרות תמונות ואיורים ישנים של לפני כמה וחמישים שנה, **בהם נראה בבירור כי כל הכותל כמעט "מקושקש" לגמרי עם כתובות בקשה לתפילה!!**

יום ב' ו' מנ"א – כשבא למירון כבר האיר פני המזרח והשמש התחילה לעלות. לוו אותו הרבה נכבדים מצפת וטבריה, רבינו סגר את עצמו במערת רשב"י הדליק נרות והשתטח על הציון⁸, פרץ בבכיות מרות שהחרידו את כל השומעים. קרא שוב את כל ה"פדיונות" ואחר כך צוה להתפלל בזריזות. רבינו הלך לפתיחת הארון ונעלה לשלישי. השטתח על קברו של רבי אליעזר ב"ר שמעון, קרא מזמורי תהלים, הקיף את הציון ונכנס לבדו במערת רבי יצחק נפחא, שם נמצא אחר כך על ידי אחד החסידים רשום על הציון כתב יד קדשו של רבינו, בנוסח דלהלן:

„התלמידים הלומדים במדינת רוסיא וכל ישראל סובלים מחסור בגו"ר".

⁸ ההתלבטות שלי היא בין הקונטקסט של "מנהגם" שבד"כ מדבר על מנהג נוכרים, לבין ההמשך שם בסוגריים אודות קברי צדיקים, ש"נותן תחושה" שהוא מדבר גם לפני כן על מנהגם של היהודים. אני לא הצלחתי להגיע להכרעה):

שימו לב לפרט נוסף: באותן תמונות ישנות לא תראו שום סימנים ל"ניירות" ו"קלפים" בין האבנים! החרכים והחריצים ריקים לגמרי!

ברור, איפוא, שבאותם זמנים היה "מנהג ישראל" לרשום את הבקשות על הקברים ומקומות הקדושים עצמם וגם הכותל המערבי לא נפקד מקומו והוא "קושט" בכתובות ('גרפיטי') בלי סוף. מנהג זה גרר עמו, כמובן, גם "נזקים חברתיים" של מחיקת כתובות קודמות וכו' וגם גרם לבעייה של 'טינוף' המקום הקדוש, ובמשך הזמן נוצרו "פתרונות" מוצלחות יותר של טכניקות להודעה/בקשה מהרבים להתפלל!

עם הוזלת הנייר קצרה הדרך והחלו להשתמש ב"הודעות נייר!" בכותל המערבי, שהוא המקום המקודש ביותר לעם היהודי, מצאו דרך "להניח" את **פתקי הבקשות המבקשים ומזכירים לציבור להתפלל** – על ידי הנחתם במקום **עבור המתפללים** בחריצים!!! במיוחד נדרש "פטנט" זה עקב היותו של הכותל חשוף לרוח ולגשם וכו'!

התהליך האבולוציוני שעבר ה"מנהג" לא הסתיים בזאת... במשך הזמן, משנתרבו הפתקים מאוד מאוד וכל אחד "תחב" יותר ויותר חזק וכו' - "הבין" עם ישראל כי עצם הנחת הפתק היא המטרה, ו"הנחת הפתק" עצמו הפך לאקט מקודש וסגולי, ומעתה החל הפתק להיות מיועד דווקא עבור הקב"ה ולא לציבור.

האמת היא שכמו בכל דבר שלימדונו חז"ל כי "הנח להם לישראל ... בני נבאים הם" (מישהו נזכר כאן שגם מאמר זה מתייחס במקור לתחיבה של חפץ מסויים?... הסכין בכבש של קרבן הפסח -), ברור שיש דברים בגו ואין זה ח"ו מנהג קוף בעלמא, ועוד נחזור לזה בהמשך בעז"ה – אך חשוב שנדע ש"תחילת ההשתלשלות" של המנהג מקורו אינו ב"פניה לקב"ה" וצורת תפילה באמצעות "דואר כתוב!" – התצורה הנוכחית היא "שידרוג", או יותר נכון "תרגום" של מנהג שבמקורו הודעה ובקשה לציבור המבקרים על מי ועל מה להתפלל!!

התלמידים יתחילו ללמוד את התורה ויהיו חסידים של משה רבינו.

ד. יש שכתבו שעברנו להתר ובפרט היום שלא להנות מארץ וממקום. והנאה חייב כזה לחשעו עליו ולסמוך עליו הראש ויחיה בלילה אפילו יתאמר לו משה מה ענין זה? וכן הימים בשעת נפילת אפים והסמך עליו משה משענת יד וכן

הנהיגו ספרות כמו שהיו תפילה ותפלות וכוונות וכו' כל אלה

למעשה, על פי נגלה, אנו מוצאים הסתייגויות מהעניין כשפוסקים מסויימים אף מנעו מלהתקרב לכותל!! (ולפחות בהכנה מוקדמת). להלן דוגמאות ממה שמצינו לעניין זה בספרים המלקטים את הדינים הקשורים לכותל:

- כך שלהלכה למעשה שרר הערפול, ולא הייתה

עמדה ברורה של "מורין כן". אלא שכאן "נכנסת לתמונה" המבט הפנימי, או החסידי – והראייה על כל הנושא הזה ממבט פנימי שונה במהותו. ועל כך להלן.

אלא מאי? כפי שכבר הזכרנו, דווקא לגבי הכותל המערבי ה"שידרוג" של "בקשת לתפילה" יצר בעיית התנגשות עם ספקות וחששות הלכתיות מסוימות הקשורות לאיסורי ביאת טמאים, והדבר לא היה כל כך. לכאורה "גלאט". ולכן באשר להלכה

סימן פח ובונושאי כלים), וכמו כן מצאנו לתק"ל ^{חזוני וגדלי} דורות ומדקדקים במצוות, שהחמיזו ומחמירים על עצמם ^{שלא נגשת עי} הכותל המערבי מבלי שישבילו לקריין. ולכן אין כל מקום ^{לגשת על רובו} להגשת עינינו אל הכותל, וכתבנו עליו ^{בפרט בפרט} כאלה הנוהגים בצניעות בחומרתם זאת, ותבוא עליהם ^{בפרט בפרט} רבינו (שם) הביא בשם הגר"ח ק"ש שליט"א שאמר: ^{היה שומע} שיש הרבה חסידים ^{לכותל} קרוב לכותל אבל עמד בתוך י"א אמות שסמוכים ^{ואמר} לחת"ו, ^{אמר} להגר"ח שיכול לגשת עד הכותל. והקשה אמר ^{אמר} שאם ^{אמר} יגיש ^{אמר} חת"ו, אבל הוא בעצמו נגיש עד הכותל. ^{מפני} 37. ^{מפני} בשם

פרק ח' – מסע אחר "סיפור הפתקאות" וההבדל בין (בעלי) נסתר ל(בעלי) נגלה דתורה

כפי שכבר הזכרנו, המנהג של "תחיבת הפתקאות" עוררה הסתייגויות ובעצם ניתן לומר כי בין החוגים שאינם נמנים על ה"חיידר" של תורת הנסתר הייתה **דחייה מוחלטת** של המנהג הזה. הרקע להסתייגויות ברורה: זה נראה כמנהג בלתי מובן, כמנהג שהשתלשל מ"חוסר הבנה" ועולה על כולנה הבעיות ההלכתיות הנוגעות בזה. ומשום כך באשר ל"גדולי ליטא" – כבר הזכרנו שכל גדולי הליטאים בדורות האחרונים: החזו"א, הגר"ק ועוד – לא טמנו ידם בקדחת... (מבחינתם), ובין בתרי ספרי המלקטים הליטאיים נמצא את ה'פסק' הסופי: "שאין דרך תלמידי חכמים להטמין פתקאות"... כשהרמז והעקיצה עבים כפיל...

פתקאות בקשות בחורי אבני הכותל. ובעיקר הענין של הטמנת פתקאות שמעתי בשם הגר"י שפירא שאין זה דרך תלמידי חכמים להטמין פתקאות בכותל המערבי. 39. מועדים וזמנים שם, משכנות לאביר-יעקב. 40. הגאון

והאמת היא שגם אם ננסה להפוך את כל התורה הנגלית כולה לא נמצא זכר וסמך למנהג זה שעל פניו נראה תמוה ביותר ואף "בעיית" מבחינה הלכתית.

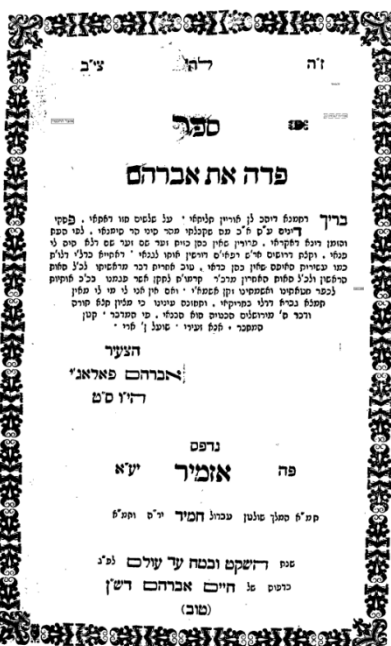
המקור למנהג זה הוא כנראה רק ב"חיידר" של בעלי הנסתר. אם נתחקה אחר העקבות נמצא את המקור הראשוני לכך מ"מעשה רב" עם ה"אור החיים" הקדוש, שנמנה, כמובן, על גורי האריז"ל (ברוח – לא בזמן).

כיון שזה חשוב לנו נערוך כאן מעין מסע של "סיפורים וגלגולים" ונסה לראות מאים ולכן הגיע "מעשה דהאור החיים".

להלן נביא את כל מה שהצלחנו למצוא אודות "מעשה דאור" ח עם הפתקא בכותל". תחילה נביא 3 גרסאות מעניינות של הסיפור, ולבסוף נביא את גרסת המקור, שהיא לענ"ד "חשיפה" של ממש, משום שלדעתי עד היום אף אחד לא חשף את המקור הכי ראשוני של הסיפור, וזכינו שפורום זה יהיה הראשון שבו נחשף ה'סיפור' הזה...

גרסא א – "גרסת פלאג'י" (ב"פדה את אברהם" א') – ה'פתקא' הגיעה אל יעדה ופעלה את פעולתה.

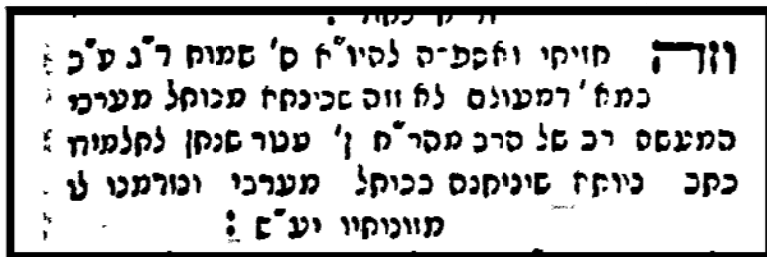
מקובל (עד לחשיפה שלהלן ב"גרסה ד") שהמקור הראשוני אודות ה'פתקא בכותל' של האור"ח היא בספר "פדה את אברהם" לרבי אברהם פלאג'י: מערכת הבית השניה סוף אות ט"ו.

על פי עדותו של רבי אברהם פלאג'י (שבעל ה'שדה חמד', מכנהו "גדול דורנו") בנו של רבי חיים פלאג'י בספרו הנ"ל (שנדפס בשנת תרנ"ו, המחבר נולד בשנת תק"ע) שהוא היה מה"חיידר" של האור החיים הקדוש. שם מובא (בעדות משנית, שכן הוא מביאו ממקור קדום יותר -) סיפור קצר ביותר עם האור החיים הקדוש (כמאה וחמישים שנה אחריו!) בזה"ל: **"זזה חזיתי ואספרה להיו"א ס' שמות ד"ג ע"ב במאמ' דמעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי המעשה רב של הרב מהר"ח'ן עטר שנתן לתלמידו כתב צוואת שיניחנה בכותל מערבי ונזדמנו לו מזונותיו יעו"ש".**

אופי הסיפור כפי שהוא מובא כאן בספרו של ר"א פלאג'י הוא תמים למדי קצר ופשוט ואינו מגולל שום דרמות מיוחדות. נוכל גם להבחין כי בגרסה זו אף לא מוזכר מפורשות שהאו"ח הורה לתלמידו **לתחוב** את הפתק **בין החרכים** ועוד נגיע לנקודה זו בהמשך.

אך לפני כן, בשלב זה אנו מבקשים לחזור לרגע לפרטי הסיפור עצמו.

אלעזר" הייתה במסורת גירסה דרמטית ושונה לגמרי מאשר כפי שהובאה בספרו של ר"א פאלאג'י.

גירסה ב – "גירסת מונקטש" – ה'פתקא' לא הגיעה לכותל..

רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע שהה בארץ הקודש י"ג ימים, וכפי שהעיד על עצמו שהוא כנגד י"ג שנה ששהו רבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו במערה, יום לשנה (ראה דברי תורה מהדורא שתיתאה, אות כה).

ספר "מסעות ירושלים" נכתב נערך ונסדר על ידי הרב החסיד מוה"ר משה גאלדשטיין זיל הי"ד, מזכיר הכולל. וכתוב משה את מסעיהם למצאיהם, דבר דבר על אופניו, בסדר נכון וצח אשר שנינו חזו, ולמען תכתב לדור אחרון לזכרון, תועלת ופרסום הדברים יעידין ויגידין מעיך הרבנים הגאונים וציל המסכים ממשותפי הנסיעה. ספר זה יצא לאור פעם ראשונה על ידי הנהלת ישיבת דרכי תשובה בעיר מונקאטש בשנת תרצ"א לשמחת לב אנשים המבקשי ודורשים לידע סדר הנסיעה. ומני אז נדפס כמה פעמים.

לפני כשמונים שנה, בחודש אייר תר"צ הגיע האדמו"ר בעל "מנחת אלעזר" ממונקאטש לבקר באה"ק ("י"ג ימים כנגד י"ג שנה ששהו רשב"י במערה"), והמסע

הדרמטי והקדוש מתועד בספר מיוחד בשם "מסעות ירושלים" המתעד את הקודם לנסיעה, את השיחות והמכתבים הקשורים לנסיעה, ודברי התורה המאלפים הקשורים בה, ויש בה גם יומן מסע. ולגבי היום השני מתואר שם הביקור על קברו של ה"אור החיים" הקדוש. מסופר שם כיצד "כרע רבץ" ה"מנחת אלעזר" על קברו של האוה"ח, ושאל "כ למד שם בפירוש אור החיים על החומש, ו"רבינו הקדוש נצבו כמו נד דמעותיו על

לחייו וסיפר מעשה רב שמקובל בידו מאבותיו הקדושים מגדולת קדושת נוראות האוה"ח, כי פעם אחד היה איש....." וכאן ממשיך הסיפור עם התלמיד שקיבל לידי את הפתקא לכותל, וכו' וכו':

ח. אחר כך ממעל ההר באנו לציון המצוינת קדש הקדשים בעל אור החיים זי"ע – מק"ק סאלי, עלה לירושלים בסוף שנת תק"ב, נפטר ט"ו תמוז שנת תק"ג בן מ"ז שנה. (צורת קברו ורישומו ניכר

כרע רבץ בקדושה, ולפני ה' ישפוך שיחו באמירת תהלים בבכי ובתחנונים והתעוררות נפלא, אשר האציל מהדור לכל העומדים מסביב. אחר כך למד שם בפירוש אור החיים על החומש¹² בחיבת הקדוש, ואחרי שפיכת כל שיחינו ומאויינו פנינו משם.

ורבינו הקדוש נצבו כמו נד דמעותיו על לחייו, וסיפר מעשה רב (שמקובל בידו מאבותיו הקדושים זי"ע) מגדולת קדושת נוראות האור

החיים, כי פעם אחד היה איש אחד מאנשי שלומו והקרוב אל ביתו אשר נתפרנס מייגעי כפו, ופתאום נהפך עליו הגלגל ל"ע, ובא בקובלאנא לפני מרן האור החיים הקדוש זי"ע ושפך לפניו מר לבבו שבביתו עניות יהלכון וממש מחוסר לחם ר"ל, ובתחנונים ידבר רש לעשות לו טובה להעתיר בעדו- ולהבטיח לו בברכה מרובה להטיב מצבו. ונכמרו רחמיו של האור החיים הקדוש עליו מאוד, וצעקת הדל הקשיב להושיע, וכתב פיתקא בקלף בכתב אשורית וכרכו היטב, ונתן בידו של העני ואמר לו תחזיק היטב בידך הפיתקא הזאת ותלך ישר אצל הכותל מערבי, ובין האבני קודש תחפש מקום חלל מעט ושם תשים ותניח את הפיתקא, ותלך לביתך ותהי לך לישועה. והאיש עשה כן, וחלף הלך לו, והפיתקא בידו החזיק, ובדרך הליכתו נעשה בחוץ רוח סערה עד שהשליך מעל ראשו כובע העליון, והוא לא חש לכל זה ונשאר בכובע התחתון שבראשו שהחזיק בידו השמאלית, ואת הפיתקא בידו הימנית, והרוח סער וישא מעל ראשו גם כובע הזה ונשאר בחפזי ראש ובהתאמצו להגביה הכובע בתוך הרוח החזק, והנה נפל הפיתקא מידו וישב הרוח ואיגנו. ובמר לבב חזר לבית האור החיים וסיפר לו המאורע, והשיב לו מה אעשה לך איפוא שלא איסתייע מילתא.

ואחר כך מצאו ברחובות ירושלים פיתקא הנוכר לעיל שחתום עליה 'חיים בן עטר', והביאו לפני האור החיים הקדוש, ואז ראו שהיה כתוב בו להשכינה הקדושה כביכול בזה הלשון: 'אחותי רעיתי, יונתי תמתי, אבקשך ברחמים להשפיע פרנסה טובה לפלוני בן פלונית'. וכתב וחתם עליו שמו הקדוש הנ"ל. – עד כאן המעשה אשר תסמר שערות השומע, ומוזה אפשר להבין קצת שאין ערוך לעומק קדושת האור החיים וגדולתו, זכותו יגן עליו ועל כל ישראל¹³.

ספור

א בריוו צו די שכינה הק'

דעם ספור האט דערציילט דער מונקאטשער רב זצוק"ל

ווען דער "אור החיים הקדוש" איז שוין געווען אין ירושלים עיה"ק איז געקומען אמאל איינער פון די קרובים צום אור החיים הקדוש און זיך פארקלאגט פאר איהם אז ער איז געווען א גביר און דער ראד האט זיך ביי איהם איבערגעדרייט, ער האט פארלארן זיין גאנצע פרנסה ער איז ממש א מחוסר לחם און ער בעט דעם אור החיים ער זאל מקיים זיין דעם פסוק "ומבשרך אל תתעלם". מיט וואס קען איך דיר העלפן? – פרעגט איהם דער אור החיים הקדוש, און יענער האט געענטפערט מיט תפילה, דער רבי קען פאר מיר בעטן רחמים און מיר בענטשן איך זאל געהאלפן ווערן.

פון גרויס רחמנות האט דער אור החיים הקדוש גענומען א שטיקל פארמעט (קלף) און האט עפעס אנגעשריבן אויף דעם, דעם פארמעט איינגעוויקלט און האט דאס געגעבן דעם קרוב דעם ארימאן און איהם אנגעזאגט: האלט גוט דעם קוויטל ביי דיר אין האנט און גיי גלייך מיטן ריכטונג צום כותל המערבי – מקום תפילות ישראל דער ארט וואו די שכינה הק' איז פון דארט ביז היינט נישט אוועק זאלסט אויסזוכן א שפאלט צווישן די הייליקע סטיינער און דארט זאלסטו אריין לייגן דעם קוויטל. און ווען דו וועסט אהיים קומען וועסטו שוין האבן א ישועה.

דער יודד איז ארויס א פריילאכער מיטן לשון:

אחותי רעיתי יונתי תפתי אבקשך ברחמים להשפיע פרנסה טובה לפלוני בן פלוני. חיים בן עמר.

קוויטל אין האנט און איז געלאפן צום כותל המערבי. אויפן וועג איז פלוצלונג אנגעקומען א שווערער גרויסער ווינט וואס האט איהם געשטערט דעם גיין און ווען ער האט זיך געשטארקט קעגן איהם איז איהם אראפ געפלוין דער אויבער היטל און ער איז געבליבן נאר מיט דעם קאפל אבער דער יודד וואס האט פארשטאנען אז דאס איז אלס א שטערונג האט זיך נישט וויסנדיג געמאכט און איז געלאפן אזוי נאר מיטן קאפל אבער דער ווינט האט זיך געשטארקט און האט דעם קאפל פון קאפ אויך אראפ געווארפן.

ווען ער האט זיך איינגעבויגן צו נעמען דעם קאפל איז דער קוויטל פון זיין האנט ארויס געפלוין. און דער ווינט האט זיך אפגעשטעלט.

א צובראכענער איז דער ארימאן געלאפן צום אור החיים הקדוש און האט פאר איהם דערציילט וואס מיט איהם איז געשעהן. זאגט צו איהם דער אור החיים הק': וואס קען איך טאן מער, אז פון הימל וויל מען דיר נישט העלפן! שפעטער איז געפונען געווארן דער קוויטל אין א ירושלימער גאס און ווען מ'האט דאס געעפנט איז געשטאנען א בריוו צו די שכינה הקדושה מיט דעם לשון:

אחותי רעיתי יונתי תפתי אבקשך ברחמים להשפיע פרנסה טובה לפלוני בן פלוני. חיים בן עמר.

לפי גירסה זו, הגירסה המונקטשאית, ההתחלה די דומה - אך מסתיימת לאחר דרמה שלמה שבה הרוח והסערה גורמת לכישלון גדול "...והנה נפל הפיתקא מידו וישב הרוח ואיננו וכמר לבבו חזר לבית האור החיים וסיפר לו המאורע, והשיב לו: מה אעשה לך איפוא שלא איסתייע מילתא!" ובהמשך נמצא הפתק ברחובות ירושלים ונמצאה שם 'תפילה לשכינה הקדושה כביכול'.

הגירסה ה"מונקטשאית" הדרמטית הזו המשיכה להתגלגל, ומובאת (מתוך מקור זה) בכמה וכמה גלגולים

אחת מהתצורות מוכרת לכם בוודאי חברים, והיא בשפת האידיש, דוגמה שהביאה אחד החברים כאן. אני מבקש לעשות "ניתוח ספרותי" קטן: שימו לב שהסיפור שמובא שם הוא תרגום מוצלח, כמעט מילה במילה מהנדפס בספר "מסעות ירושלים" הנ"ל; אלא שדווקא התוספת העצמאית היחידה שהיא הכותרת – דווקא ממנה אנו רואים ש"הבנת הנקרא" הבסיסית של כל אחד שקורא את הסיפור כפי שהוא מסופר בפי המונקטשער, מבין בפשטות שה'שיא המרגש' של הסיפור וה'פואטנה' שלה היא ה'התכתבות עם השכינה', ו"זה מה שתופס" כל אחד שקורא את הסיפור, ונכון

עשה העורך האידישאי שלנו בחר באופן הכי טבעי בכותרת "א בריוו צו די שכינה הק'". נציין זאת לפנינו ולהלן נבדוק ונתור אחר מקורו של "הנקודה המרגשת" שבסיפור, עובדת ה"התכתבות עם השכינה"...

גירסה ג – "גירסת מונסה" ("פדה את אברהם" ב') – הרכבה בין שתי הגירסאות הקודמות. הפיתקא גם הגיעה וגם לא הגיעה...

אם בגירסה הראשונה הכל הסתיים בכי טוב בהגעת הפיתקא אל הכותל, ואם בגירסה המונקטשאית נערכת דרמה שמעכבת את ההגעה – הרי שבגירסה השלישית שתי הדברים יחד נכונים.... הכיצד?

של

אוריאל זאנצאן

פדה את אברהם

ואזכיר כאן את המעשה ששמעתי על מו"ר ועט"ר ר' חיים בן עטר הקדוש כשבא לירושלים דידוע הוא שחסידיהו של הרב היתה גדולה מאד, כמובא בשם הגדולים להחיד"א ז"ל, ואחד הניסים והנפלאות שעשה היה שאיש יר"ש בקש ממנו והואיל ופרנסתו דחוקה והצער גדול מאד לו ולבני ביתו, לכן מבקש הוא שהרב יברך אותו בפרנסה רחבה ובעושר. הרב זיע"א מסר בידו פתק שיינחנו בכותל המערבי, ובקש ממנו שלא יפתח את הפתק ולא יקרא את הכתוב בו. האיש עשה כמצוות הרב, ומאו השפיע לו הי"ת רב טוב ופרנסה. אך ברבות הימים גדלה סקרנותו של האיש לדעת את הכתוב בפתק. נגש לכותל וכשמצא את הפתק פתח אותו וראה שכתוב בו: בבקשה ממך שכינת עוזינו להעשיר את פלוני. חתום: חיים בן עטר. וכאשר ידבר איש אל רעהו. אך מאז, החל מצבו של האיש לרדת, עד שהלך למצבה של הרב זיע"א ובקש ממנו מחילה וסליחה ע"כ המעשה.

ובכן, בספר "פדה את אברהם ב" שהוא ספר "פדה את אברהם" ממחבר בן דורינו רב אברהם יוסף מונסה - הוא מביא את הסיפור בתרבות של שתי הגירסאות הקודמות גם יחד כשהעלילה המפותחת כאן משלימה ביניהם...

לפי גירסה ג' זו הפתק אכן הגיע לכותל, פעל את פעולתו (כפי גירסא א') אלא שהאזה"ח "ביקש ממנו שלא יפתח את הפתק ולא יקרא את הכתוב בו" ובתחילה אכן "האיש עשה כמצוות רב ומאז השפיע לו השי"ת רק טוב ופרנסה" אלא שבאיזשהו שלב "ברבות הימים גדלה סקרנותו של האיש לדעת את הכתוב בפתק. נגש לכותל וכשמצא את הפתק פתח אותו וראה שכתוב בו.... ומאז החל מצבו של האיש לרדת"... כשהסיום אודות הנוסח של הפתק דומה פחות או יותר להתרחשות בגירסה ב' (גירסת מונקטש)....

פרק ט' – חשיפה של גירסה ד' – היא גירסת המקור (נכון לעכשיו) – מיוחד עבור פורום "ויתמימים"....

אחרי כל הברורים הנ"ל נשארנו קצת עם "טעם חמוץ בפה"... כי הגירסה הקדמונית והמשמעותית ביותר שנמצאה בידינו, והיא זו הנחשבת לגירסת ה'מקור', היא מרבי אברהם פלאג', ודווקא היא גורמת לנו תחושה קצת לא נוחה, ומדוע? משום שלפי

**מזונותיו עכ"ל. ואולי מכח זה הוא שנשתרבב המנהג
בהרבה מבנ"י להטמין פתקאות בקשות בחורי אבני
הכותל. וממשיכים להחזיק במנהגם זה אע"פ שכמה
מפקפקים לאסור הכנסת ידים בחורים. ויעוין עוד**

הברורים שבידנו הרי ש"מרי דחיט", בר האוריין הראשון שגילה ומפנה לספר "פדה את אברהם" לר"א פלאג' ולסיפור המובא שם - אינו אלא הגאון הפוסק רבי אליעזר ולדנברג. והנה, דווקא הוא, כמי ש"עלה" על מקור המנהג - בד בבד עם הבאתו את המקור

למנהג הוא גם מסתייג ממנו וטוען שאדרבה, מתוך ה'מקור' ניתן להסיק כי אין לראות בזה מנהג מספיק מבוסס והחלטי. ואמנם כן, בעל ציצ' אליעזר כותב (ח"י סי' ה' עמ' נב) כי המנהג כפי שהוא היום של תחיבת הפתקים בחרכי הכותל, גם אם נניח שמקורו הוא הסיפור של האזה"ח - הרי שבטעות יסודו, משום שב'מקור' ("בפדה את אברהם") לא מוזכר כלל שהאזה"ח ביקש מתלמידו לתחוב את הפתק בין החרכים, אלא רק "להניח" ולכן אין להרחיק לכת יותר מכך כאשר ממול זה עומדות חששות של איסורים. בעל "ציצ' אליעזר" – דווקא מתוך ההשוואה עם ה'מקור' - מגדיר זאת כ"שרבוב": "ואולי מכח זה (דבריו של בעל ה"פדה את אברהם" פ.ב. -) הוא שנשתרבב המנהג בהרבה מבנ"י להטמין פתקאות בקשות בחורי אבני הכותל. וממשיכים להחזיק במנהגם זה אע"פ שכמה מפקפקים לאסור הכנסת ידים בחורים"....

קשה לעכל את הביקורת הקשה מפי אחד מגדולי הפוסקים, ובמיוחד עבורנו, שכפי שהוכחנו לעיל באריכות הרבי מאוד מאוד "התחבר" ו"תמך" במנהג של תחיבה בין חרכי הכותל ו'חיפש' כל טעדיק שבעולם כדי 'לעקוף' את החששות. לנו כחסידים קשה לקבל שכל המנהג הזה עומד על בלי-מה. העניין לא נתן לנו מנוח (במונחים של הסברה לא של קבלת הדברים, כמובן), ות"ל ב"ה מצאנו את שחיפשו ונגיע לכך עוד בהמשך.

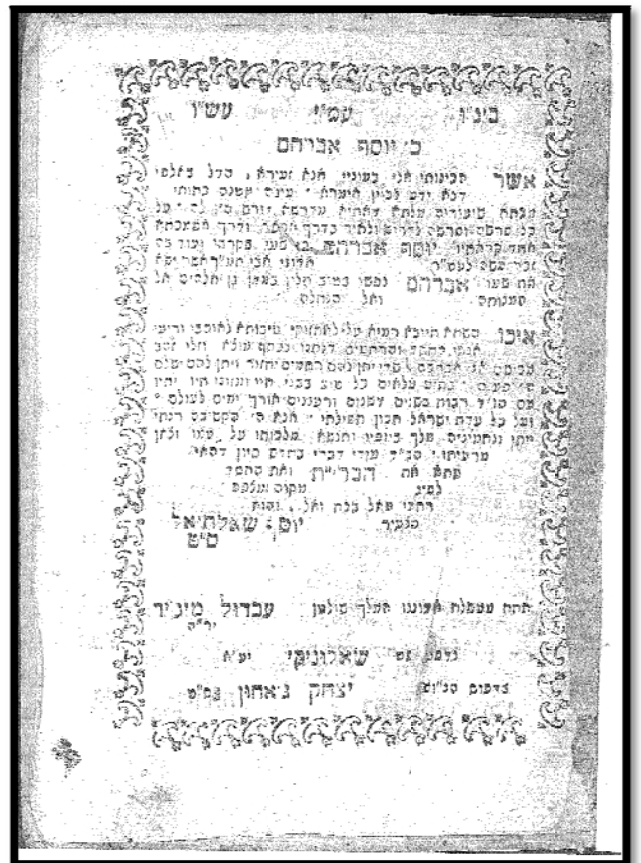
אז נכון שיש להסתמך על הענק שבענקים בעל המנחת אלעזר, שמספר במפורש שהאזה"ח שלח את תלמידו לתחוב את הפתק בתוך הכותל ["ותלך ישר אל הכותל המערבי ובין אבני הקודש תחפש מקום שהוא חלל מעט ושם תשים ותניח את הפתקא"...] – אך אפס חייבים לומר ש'עפס' חסר משהו.... גירסתו של המונקטשער נראית כל כך רחוקה מגירסת המקור, שמים וארץ. הסיפור כפי שהוא במסורת מונקאטש נראה ממש 'תלוש' לגמרי מגירסת ה'מקור'. אז נניח שהקטע הזה של ההנחייה לתלמיד לתחוב את הפתקא בתוך הכותל עוד אפשר להעמיס איך שהוא בלשונו של הר"א פלאג', אך כל כך הרבה פרטים שונים שם מן הקצה אל הקצה! המסקנה היא כמובן ש'אין מה לעשות' כנראה הייתה לו מסורת מיוחדת לסיפור מבית אבא, וכפי שהוא בעצמו מעיד. אוקיי. אך אני לכשעצמי סברתי כי לו הייתי מוצא גירסה נוספת ומוסמכת שתתחבר יותר לפרטי הסיפור שמופיעים אצל המונקטשער – יהיה זה כמציאת שלל רב.

אם נתבונן שוב ב'גירסת מונקאטש' ונתמקד בפרטים המהותיים (משום שלפרטים הקטנים לא ניתן לייחס משמעות של "תורה מסיני" שכן ברור שהדברים נכתבו בצורה של "סקירה עתונאית", על ידי אותו מלווה, וכדרכם של מספרי סיפורים, אין ספק

שהוסיף גם הוא "צבעים" מדיליה, לכן אין טעם בכלל להתייחס לפרטים אלה או אחרים ורצוי להתמקד במהויות בלבד -), נבחין שישנו עוד פרט מאוד מהותי ומעניין ב"גירסת מונקטש" שאין לה זכר ב"גירסת פלאג' והוא תיאור תוכן הפתקא שכתב האור החיים. זהו קטע מרגש של "התכתבות" עם השכינה. האם גם מהות זו היא "בלעדית" לגירסת מונקטש⁹!! ועוד משהו ש"קצת הפריע" מדוע זה שלח ה"אור החיים" פתקא עם תלמידו ולא התפלל בעצמו בכותל??

והנה הקב"ה מאיר את העיניים: אם נשים לב נבחין שב"פדה את אברהם" (לר"א פלאג'), הוא מביא את הסיפור תוך ציון מקורו לספר ששמו בראשי תיבות הוא "יו"א", ובלשונו של ר"א פלאג': "וזה חזיתי ואספרה להיו"א". ברור אם כן שצריך לעיין במקור, אלא שמתברר שהדבר כלל אינו פשוט....

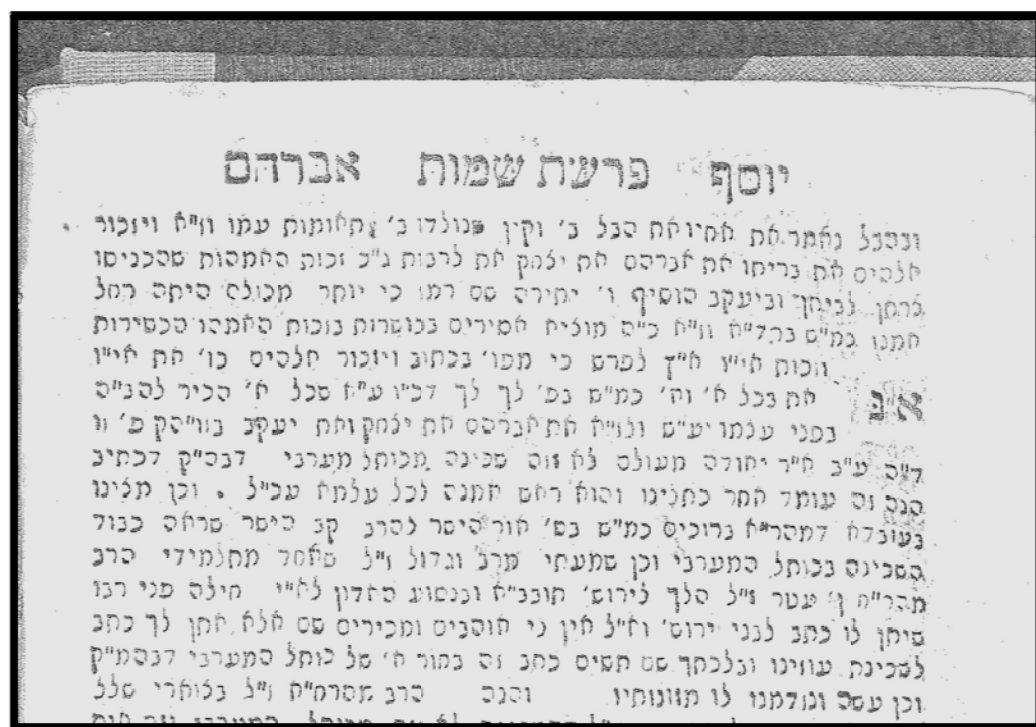
וכאן אשתף קצת את החברים בתלאות שעברתי¹⁰.... ניסיתי להתחקות אחר המקור ממנו מצטט ר"א את הסיפור ומהר מאוד הבנתי מדוע עד היום כל החכמים והסופרים לא הצליחו להגיע לאותו מקור... הם פשוט התייאשו... תחילה חששתי כי אולי נפלה טעות במילה "היו"א", אך משהמחשב הראה לי שבספר "פדה את אברהם" (שנמצא ב"אוצר החכמה") ר"א פלאג' מציין ל"היו"א" מעל 50 פעם (!) - הסקתי בבירור שאין זו טעות. חשבתי כי אולי מדובר באישיות בשם "היו"א" ולא בספר, כאשר האות ה' של 'היו"א' מכוונת למילה "הרב", כלומר: הרב יו"א, למרות שזו אפשרות סבירה והגיונית, אך גם זו נשללה לאחר עיון נוסף, משום שהכיוון אינו מסתדר עם כמה הקשרים שבו מובא ה"היו"א" במובאות הנוספות שבספר. בכל אופן, מצוייד בהבנה הבסיסית שמדובר בספר על התורה התחלתי בחיפושים קדחתניים וניסיתי להלביש על ה"היו"א" את כל הספרים עם ראשי תיבות אלו שייתכן ועלו על שולחנו של הר"א פלאג'... כגון 'יוסף אומץ' לחיד"א, 'יודוך אחיך' ועוד ועוד, - אך העליתי חרס. כמעט והתייאשתי, והנה הקב"ה סייע בידי לחבר פיסת מידע לפיסת מידע והגעתי לבחור צעיר (בנו של רב יעקב חיים סופר, ר"י כף החיים), שמתמחה בספריהם וכתביהם של גדולי הספרדים, שהצליח לפענח את ראשי התיבות¹¹, והתברר כי הכוונה היא לספר **"יוסף אברהם"** לרבי יוסף שאלתיאל, ראב"ד סלונקי שהודפס בשנת תר"ב. התחלתי לחפש את הספר ומצאתיו בסופו של דבר בספרייה הלאומית ומשם הצילומים הבאים. (לא בחינם אנו משננים מקטנות: "יגעת ומצאת – תאמין"!) והנה התגלית שהתגלתה לנו.

⁹ בגירסת פלאג' כתוב שהאזה"ח צייד את תלמידו ב"כתב צוואת", וייתכן בהחלט שהכוונה היא ל"קמיע" - אך מכאן לפנייה ישירה לשכינה, כפי שמתוארת ב'צבעים' ב'גירסת מונקטש' - הדרך רחוקה!

¹⁰ את הבאבע מייסעס האלה אני כותב לבקשת החבר "חזק" ששמע זאת ממני פא"פ ואמר לי כי מן הראוי לשתף את כל החברים בעלילות ה"יגעת" ולא רק ב"מצאת".... - לתלונות נא לפנות אליי....

¹¹ המפתח והלוגיקה היא כזו: הוא הסביר שגדולי הספרדים של אותם דורות נהגו לכתוב ספרי "מערכות" על פי א-ב, כל אימת שחידשו את הספרייה שלהם בספרים נוספים. ספרי מערכות אלו היוו מעין סיכומים ותמצית של הספרים שהתגלגלו לידיהם ובתוספת נופך. משום כך כל ספר התבסס על סדרה של ספרים "חדשים" שהעשירו באותה תקופה את "שולחן העבודה" של הרב. לכן נוכל למצוא באופן סדרתי שמם של כמה ספרים מוזכרים פעמים רבות בספר אחד שחיבר הרב ובספר הבא או הקודם הוא כמעט אינו מוזכר. וגם כאן השם "היו"א" מופיע אך ורק בספר "פדה את אברהם" (פעמים רבות). עתה צריך לעבור על הספר כולו ולגלות פעם אחת את שם הספר בצורה "פתוחה" וה'סוד' מתגלה... (הסיבה לכתובת ראשי תיבות היה כדי לחסוך במקום וכסף...), ולכן בד"כ בין הפעמים הראשונות שהספר מוזכר נוכל למצוא פעם אחת לפחות שהספר כתוב באופן מלא וללא ר"ת. וזה אכן מה שקורה גם כאן, ודפדוף בכרך "בראשית" בתחילתו מגלה לנו פעם אחת שימוש בספר בשם "יוסף אברהם" ויצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו....

איזה יופי! מצאנו את המקור של ר"א פלאג'י הוא "יו"א שמות דף ג' ע"ב", ומעתה "סיפור האו"ח" כבר איננו נחלת משפחת פלאג'י בלבד... אנו רואים שהוא נמצא בגירסאות נוספות בספרים קדמונים יותר, והפעם בידינו עדות של גדול בישראל בתחילת שנות ת"ר, שהוא מעיד ששמע כבר את הסיפור מ"ר'ב וגדול ז"ל", כלומר מאחד מגדולי ישראל שכבר לא היה בין החיים זמן רב, כך שייתכן מאוד שהוא שמע זאת אפילו מאחד מתלמידי האו"ח או לפחות מתלמיד של תלמיד! והסיפור כפי שהוא מובא ב"גירסת יו"א": "שאחד מתלמידי הרב מהר"ח נ' עטר ז"ל הלך לירושלים תובב"א, ובנסוע האדון (=התלמיד) לארץ ישראל חילה פני רבו שיתן לו כתב לבני ירושלים (=המלצה לסיוע) ואמר לו (האור החיים לתלמידו). אין לי אוהבים ומכירים שם, אלא אתן לך כתב **לשכנת עוזינו**, ובלכתך תשים כתב זה בחור אחד של כותל המערבי דבית המקדש. וכן עשה ונזדמנו לו מזונותיו".

מה שאנו רואים בבירור ב"גירסת יו"א" כמה דברים חשובים: 1. האו"ח אכן הורה לתלמידו בבירור "**לשים את הכתב בחור בתוך הכותל**", כך שהמנהג לתחוב בין חרכי הכותל יש לו בהחלט על מה לסמוך ובאופן חד משמעי!; 2. סוף סוף אנו מוצאים מקור מפורש שהייתה זו התכתבות המיועדת "**לשכנת עוזנו**"!; 3. ב"גירסת יוחא" אנו מגלים כי הסיפור עם האו"ח התרחש כאשר האו"ח היה בחוץ לארץ! רחוק לגמרי מארץ ישראל, ואדרבה כל הסיפור עם הכתב היה בגין זה ש"אין לו – לאור החיים – מכירים ואוהבים בארץ ישראל"! כלומר: מודגש כאן הריחוק מקום. פרט זה חשוב לנו ביותר, ונגיע אליו להלן בע"ה..

מה שעוד ברור, שכשם שמצאנו גירסה נוספת שכבר קרובה (מהותית) הרבה יותר ל"גירסת מונקטש" – הרי אין ספק שחיטוטים נוספים יגלו לנו עוד ועוד ציטוטים לאותו סיפור שסופר במסורת עקשנית באותם דורות והוא מוסמך ביותר!!

בכל אופן, עד כאן ד' הגרסאות המעניינות – אלא שמטרתנו כאן אינה להראות את גלגולו של סיפור, ואנו מבקשים להתמקד בהשלכה המעשית.

התובנה החשובה ביותר שעולה לנו מכל הסיפור וגילגולו הוא כי בבית המדרש של נסתר דתורה הסיפור אודות האור החיים נחשב למוסמך ביותר, ואם נתעלם כרגע מפרטי הסיפור – דבר אחד ברור, בחדרי חדרים, בין מניח הפתקים לצורך הרבים (שזה היה מקור ההתנהגות העממית, כפי שהארכנו לעיל) היו גם "נסתרים" שראו בעצם הנחת הפתק בכותל כפעולה עצמונית וחשובה ביותר ובעלת סגולות אדירות, ומעתה בידינו מקור גם לשליחת והנחת פתק בכותל המערבי, שמקורו בבית מדרש זה של המקובלים.

אלא שעתה נותר לנו לנסות להסביר ולהטעים את הדבר, ובעזרת ה'.

פרק י' – על ההבדל שבין תפילה על קברי צדיקים 'סתם' לבין "השתטחות" על ציון של הרבי

הפולמוס והוויכוחים סביב עצם נושא התפילה על קברי צדיקים וכו' עתיקים ורחבים מיני ים. אין ברצוננו להיכנס לזה. נחدد כאן רק נקודה אחת:

עצם המילה "השתטחות" היא מילה מאוד מאוד דרמטית – פשוט להשתטח על קבר הצדיק!! זה נשמע אולי הזוי ומופרך אבל זו אמת לאמיתתה. בברסלב למשל זה כפשוטו ממש. מ-ש-ת-ט-ח-י-ם על הקבר ומתפללים. וזו לא קפריזה. ב"מקור" בחז"ל אולי המילה היא יותר במובן של "להתחנן" – אבל בעולם של קבלה ונסתר המינוח הזה הוא מאוד מאוד בעל משמעות "פיזית-רוחנית".

לא נוכל כאן להביא את כל מאמרי ההשתטחות, ואת כל העומקים שנאמרו בעניין אבל על רגל אחת ובקצרה:

החידוש של הקבלה ובהרחבה בתורת החסידות היא שה'נפש' שהיא ה'חלק' הכי "פיזי" ו"ממשי" של הנשמה – נותר למטה בקבר ו'מרחף' שם. וזאת מתוך כוונה ברורה שהקב"ה רוצה שיהיה מקום בעולם שבו תישאר ממש השראה מעין פיזית של הצדיק. וכאשר יהודי מגיע להתפלל עליו "להשתטח" על הקבר, קרי 'לחבר' את גופו שלו ואת ה'נפש' שלו, שהוא החלק הכי "ממשי" אל החלק הכי "ממשי" של הצדיק.

מקום נכבד תופסת הנושא הזה של השתטחות על קבר הצדיק, ובמיוחד על קבר של "רעבע". דברים עמוקים ונשגבים. מי מאתנו לא מכיר את "ניגוני ההשתטחות" וכו' וכו'. נסתפק בקטע אחד מתוך מאמרי ההשתטחות (ספר ההשתטחות) של אדמו"ר האמצעי, מבואר שם איך שישנם ה' דרגות של חיבור בין הצדיק למתפלל, דרגה מעל דרגה, עד ה' דרגות, כשאצל חסיד שהכיר את רבו הדרגה גבוהה ביותר שהיא ה'מדריגה הה', עד שיוכל "לדבר עמם" כלומר עם נשמות הצדיקים:

[ג] **וענין המדריגה הה'** הוא מדריגה גבוה מאוד שאין למעלה ממנה³⁷ והוא ענין ההשתטחות על קברי הצדיקים המבואר בס"ח³⁸ שהוא גדולה כ"כ בערך עד שהוא יכול להשיג שם השגות עי"ז, והיינו שיכול להעלות שם נשמתו עד מקום [אחיות] נשמת הצדיק באברי אדה"ר [ר"ל] בנשמה הכוללת ויעוררנו כדי להעלות נשמתיהן בסוד העלאת מ"ן ואז יכול להוריד נשמתיהן לגופם ולדבר עמם והוא אתדבקות רוחא ברוחא ממש, ועי"ז יכולים להשיג השגות גדולות ברזין דאורייתא³⁹ וליחוד יחו"ע,⁴⁰

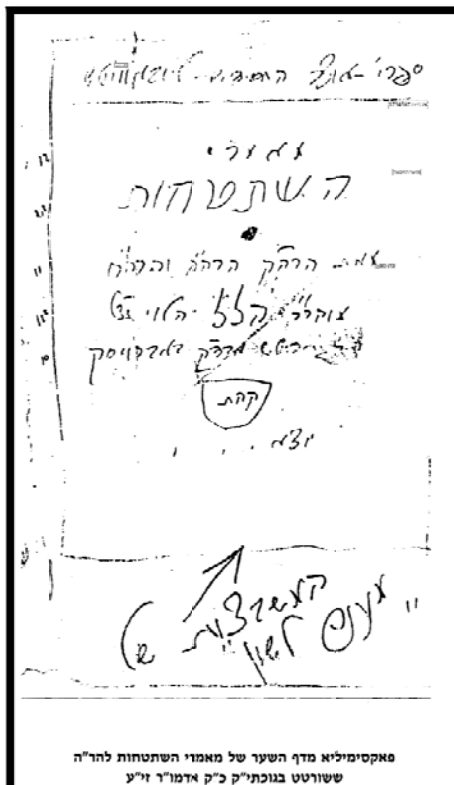
המאמרים המרתקים הללו מתארים ומבארים ש"השתטחות" היא בדווקא, היא כרוכה ב"פעולות פיזיות" של "חיבור" ו"התקשרות" בין החסיד לבין רבו.

ותמצית פעולת ה"השתטחות" וקיומה

בפועל ממש מתוארת במשפט הבא: "בהיותו מתפלל על קבר הצדיק **ובהניח ראשו על הציון** אשר שם שוכנים המקיפים – בוודאי כל אות מתפילתו נרשמים באוירא דגן עדן דשם!" כלומר השיא הוא כאשר הוא נוקט בפעולה פיזית של ממש כדי "להתחבר" ולהתקשר. (רצוי מאוד לעיין במאמרים שם, ובכל הגירסאות המובאות שם בספר ההשתטחות!).

בהיותו מתפלל על קבר הצדיק ובהניח ראשו על הציון אשר שם שוכנים המקיפים בודאי כל אות מתפילתו נרשמים באוירא דג"ע דשם, ובהעלות

לא נוכל להאריך בעומק העניין הנפלא הזה, ונסתפק רק בקטע קצר ממכתב של הרבי שמסביר את העניין בטוב טעם:

מאקסימיליאן מדף השער של מאמרי השתטחות להר"ה ששורטט בנכת"ק כ"ק אדמו"ר זי"ע

מלכי המלכים הקב"ה, (ב) כוונה שני' בזה, אשר כל חסיד ומקושר הנה נשמתו היא פרט מנשמת הצדיק שהיא כלל גדול, ונמשלה לראש ביחס להנשמות פרטיות שלה, כמבואר בתניא פ' ב'. וכמו שכל אבר ואבר אף שהוא מקבל חיותו מהנשמה, הנה תחילה הנשמה מתלבשת בראש ומח, ומהראש ומח מתחלק אח"כ החיות לכל אבר ואבר לפי ענינו, כך הוא ג"כ בחסיד ורבי, אשר הראש כיון שהוא בריא וחזק יש בו כל החיות השונות של כל אבר ואבר, וכדי שיהי' ג"כ האבר בריא, צריך שתהי' ההתקשרות שלו עם הראש שלימה, היינו הגידים והנערוון המקשרים הראש עם האברים יהיו פתוחים, אשר אז יומשך אל האבר החיות השייך אליו.

וזהו בכללות ענין ההתקשרות של חסיד לרבי, אשר על ידי זה מקבל החסיד כל המצטרך לו הן בגשמיות והן ברוחניות.

(אגרות קודש ח"ג ע' תנח)

ברור איפוא, שהקשר האמיץ בין חסיד לרבו קשורה עם "התאחדות" נפשית-ממשית, שניתן ממש למששה ולממשה...

את "מהות ההשתטחות" נתמצת במשפט אחד: "חיבור בין שתי פתילות גשמיות המעלות ביחד אבוקה רוחנית עצומה!" ה'פתילה' שנשארה ושורה ומלובשת בתוך קבר הצדיק, וה'פתילה' של הפעולה הפיזית ה'קטנה' שעושה החסיד מתוך רגשות לב ונפש סוערים – מעלים אש ענקית של התלהבות ודבקות, כשהאש מורכבת משתי הפתילות ביחד, כדין אבוקה, ועולים מעלה מעלה במסילות בית-קל לדרגות הכי גבוהות ועצומות. ויש לזכור שלא ניתן להגיע לאש הזו ללא אותן 'פתילות' קטנטנות וגשמיות; בהעדרן אין לאש במה 'להיתפס' ולבעור!

וכיוון שאותיות מחכימות לא נחסוך בעוד פיסת מקום ונביא לצורך שלמות הבנת העניין העמוק והשגב הזה גם את הקטע מתורת שלום (עמ' 158) שאליו מציין הרבי באגרתו המפורסמת לקראת י' שבט תשי"א, ובטח הדבר יוסיף נופך ואור. שם הרבי הרש"ב קורא לבנו אדמו"ר הרי"ץ ואומר לו: "יוסף יצחק (עמדתי מאחוריו וקראני לעמוד לפניו) אני מניח שמה שכתוב "אנכי עומד בין ה' וביניכם" – זה התגלם אצל האדמו"ר האמצעי, שאכן הוא 'עומד בין הוי' וביניכם', הוא היה 'ממוצע' וכ'ממוצע המחבר', שאיחד וחיבר עולמות עם אלוקות באמצעות הנשמות!!

— תורת שלום —

158

אישים (חלפצני) אנחנו נסע עד המרוח ושם משקה תהי' ניע זשוריצע חלפצני צי שטא איז נאמי בודע יאק דאיעדעם דא קארטשעמקע טא אי וואדקא בודע'.

דודי (אחי כ' אמי וקנתי הרבנית תי') ר' זלמן יחי' ישב יחד עמו לצד ימינו, אחוז בידו, ואמר: אך סער א שיינעם זיידען איהר האט גי' האט, א גישמאקער איד, וואס ער האט גיגעבען אידן חסידים מי יוכל לשער כזאת, זייער א שיינעם זיידן האט איהר גיהאט, א סיף גישמאקער איד. יוסף יצחק (עמדתי מאחוריו וקראני לעמוד לפניו) איך רעכען אז דאס וואס שטייט אנכי עומד בין ד' ובי' ניכם אט דאס איז גיווען דער מיר טעלער רבי, וואס טאקע עומד בין הוי' וביניכם, ער איז גיווען א ממוצע און ווי א ממוצע המחבר, וואס ער האט פאראייניגט עולמות מיט אלקות דורך נשמות.

פרק י"א – "השתטחות" בכותל המערבי ובבית המקדש...

המעין במאמרים וכו' יראה, כפשוטו, ש"ענין השתטחות" שייך בין רבי לחסיד, הוא שייך רק בין אלה שיש ביניהם קשר פנימי ועצמי. על אף שגם בתפילות על קברי צדיקים בכלל ישנן "מדריגות" וסיבות חשובות לכך שהתפילה תתקבל שם, וכפי שמאריך במאמרים שם – הרי זה יותר מצד המתפלל שעומד ביראה וכו' וכו' (עיי"ש), אבל אין זה בגדר של "השתטחות" אלא בגדר של "תפילה". רק הדרגה החמישית שהיא דרגה של חיבור בין חסיד לרבי שהיה ביניהם קשר עצמותי – שם שייכת ה"השתטחות" והחיבור הפיזי ו"הנחת הראש" באופן פיזי! והנה, המקום היחיד ששייך שיהיה ענין ה"השתטחות" בין כל ישראל לבין אותו מקום הוא ב"כותל המערבי" שריד בית מקדשנו!

עם קו מחשבה זה עלינו להתקדם צעד נוסף: כשם שקיימת קטגוריה של "כל קברי הצדיקים" שבהם קיימים וישנם שם הסגולות והקדושה וכו' וכו' – לעומת "ציון של רבי" שהוא נמצא בקטגוריה גבוהה בהרבה, היא קטגוריית ה"השתטחות"; - כך ב"רמת המקור", ב"רמה הלאומית" ישנם "מקומות קדושים" לעם ולאומה וישנו מקום קדוש אחד שנמצא בקטגוריה גבוהה בהרבה. זהו בית המקדש. זהו אינו "עוד מקום קדוש" אלא המקום היחיד שבו בחר הקב"ה להשכיח את עצמו שם פיזית! משמעות הדבר היא שרק כלפי בית המקדש ניתנה ההזדמנות לעם ישראל להתחבר ב"אופן פיזי" לקב"ה! ובעניין זה, של מקום שבו ניתן באמצעות תפילה או אמצעים אחרים (כפי שיפורט להלן) לחזקת את ה"קשר עצמותי" ול"יצירת קשר פיזי" – 'שווה' בית המקדש ושרידו 'לציון של הרבי', ויש בזה עניין נפלא, כדלקמן.

להסברת תמצית העניין עלינו להעלות את אחד הנושאים הכי מרתקים והכי "מדוסקסים" בתחום של אמונות ודעות וטעמי המצוות בכל הדורות:

כל אחד, ובמיוחד כל מי שבשם חבדני"ק יכונה ושאינו מפסיק לשאוף לרגע לביאת משיח ולבנין בית המקדש - בתוך תוכו יודע שהדבר שהכי "קשה לעיכול" ושנראה לו די מביך, במיוחד היום בזמננו זה הנושא העיקרי שלשמו נבנה ויבנה בקרוב בימינו בית המקדש, והוא "להיות מקריבין בו הקרבנות!" כל אחד מאתנו מרגיש "לא בנוח" (בלשון המעטה) רק מלדמיין את הסיטואציה שבו "חברה בת זמנינו" מתעסקת עם הקרבת/שריפת טונות של בשר ביום על גבי המזבח בבית המקדש!! רק לחשוב כיצד הדבר עומד ב"תקנים" של בריאות ושל הגיינה – נו, את זה נשאיר איך שהוא לקב"ה שיעשה נס, קטן עליו להתמודד עם "ארגוני הבריאות והירוקים" ... – אבל דווקא בפן המחשבתי אין ספק שהדבר באיזשהו מקום מציק, או מציק מאוד, נראה לי שאף אחד לא נמלט מסומק קל כאשר הוא מתבונן בדברים כהוויתם....: הכיצד ייתכן שהקב"ה שהוא שיא השלמות והמחשה של שלמות בפני בני האדם ואנו מצווים על "הדבק במידותיו – מה הוא רחום וכו' אף אתה וכו'" – מה "לו" ו"לתורתו" עם הפולחן הזה של הקרבת קרבנות, העלאת טונות של בשר ושחיטת אלפי בעלי חיים על גבי מזבח ולהעלותם לעולה ל"ריח ניחוח"!!! אתה עומד ותמה: הכיצד מי שנאמר בו "לא ראייתם כל תמונה" נאמר בו "קרבני לחמי לאישי ריח ניחוחי"? ולחשוב על כך שזוהי הפסגה, אנו שואפים לזמן הזה שבו מרכז הוויינו ועבודת ה' שלנו תסוב כל כלולה סביב הקרבת שחיטת והעלאת ושריפת אלפי בעלי חיים ובהמות????!!! ובגמרא שבת כ"ג אומר הקב"ה לדוד: "טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה יותר מאלף עולות שעתידי בנך שלמה להקריב!" והרי הדבר פשוט לכאורה?

וכבר ידוע שבנושא של "טעמי הקרבנות" נתעורר לו אחד הוויכוחים הגדולים העמוקים והסוערים בין הרמב"ם לרמב"ן. אינני רוצה ואינני יכול לגלוש יותר מידי בנושא המרתק הזה, אך ברצוני רק לשלוף את התובנה המרכזית הנוגעת לעניינינו.

ב"מורה הנבוכים" הגדול בין הרמב"ם במורה נבוכים לבין הרמב"ן בטעם הקרבנות הרמב"ם במו"נ (ג, מו) מסביר שהקרבת הן בעצם דרך של "ריפוי בעיסוק". כיוון שהעם והעולם שטוף בעבודה זרה ובפולחן לאלילים – "מנתב" הקב"ה את יצר הפולחן לכיוון חיובי.. הדברים הללו של הרמב"ם עוררו סערה רבתי במשך כל הדורות. ראשון המלינים הוא הרמב"ן (ויקרא א, ט) שחולק עליו בתקיפות: (ד"ה עולה): **והנה בכתוב הזה טעם הקרבנות שהם אשה ריח ניחוח לה'. ואמר הרב במורה הנבוכים כי טעם**

תמצית נקודת ה"השקפה" על נושא הקרבנות היא כך: הקב"ה ותורתו עיקרם רוחניים ומשתלשלים לעולם התחתון. כל המצוות מבוססים על "דואט" וכאשר יהודי נוטל לולב תחילת הפעולה היא בעולמות העליונים והיא "נמשכת" על ידי העשייה למטה. "שורש" העשייה היא המשכה מלמעלה למטה. בין כל המצוות הקב"ה ביקש שתהיה מצווה שכל כולה "המצאה של עולם התחתון". כל כולה מבוססת ומתחילה מעבודת התחתון. הקב"ה רצה שיהיה קשר מגושם מאוד, כן מגושם מאוד, שכל כולו נוצר על ידי האדם ואף על ידי יצרים של "עבודת אלילים" – וכי מה אתם חושבים שעובדי האלילים טפשים מטופשים הם?? מה הם מכרכרים ועושים פולחנים של הקרבת קרבנות לפני פסל – הרי "חכמה בגויים תאמין!" נו באמת? זה נראה לכם "אינטליגנטי" ותרבותי ושפוי??? – אלא מאי? באדם המאמין (ולצורך העניין לא משנה במה הוא מאמין), כאשר הוא מתחבר מיסטית למשהו עליון שעליו הוא מבסס את כל חייו ותנועותיו – כדי שיהיה חיבור אמיתי וחזק הוא זקוק גם ל"דבק" העשוי כולו מחומרים חומריים. לא רוחניים. לא מיסטיים. לא כאלה שמקורם ב"צד הרוחני של המטבע". הוא חייב "עוגן" לאמונתו. לכן הפולחן הוא "ביטוי פיזי" של התדבקות ב"כליים של מטה", בכלים של אדם שבעיניו המגושמות רואה את העלאת הקרבנות כדרך של הערכה ונתינה הכי הכי מקסימלית ואפשרית שאדם יכול לתת, כאשר הוא "נותן מעצמו" באמצעות כלי מגושם זה ל"אלוקיו" – הרי זה דווקא הוא חיבור אמיתי.

וזוהי כוונת הרמב"ם, ש'כיוון שהיו רגילים בפולחן הקב"ה חיפש תחליף, שאין זה רק ענין של 'ריפוי בעיסוק' או 'תרגילי גמילה' מע"ז בלבד – אלא זהו "תפיסת השור בקרניו" של מקור הנטייה בנפש לע"ז, והיא נגיעה בחושים הכי חדים וחזקים שיש בנפש, כשהקב"ה קורא ליהודי לאמור: אתה תיצור קשר עמי, עם הקב"ה בכלים הכי גשמיים והכי "וולגאריים" שקיימים בעולם הזה – כן, דווקא זה הוא "לריח ניחוחי", משום שגם אני "נותן מעצמי" ומוכן "לרדת" ולהתחבר אליך הנברא ו"להנות" מהקרבנות שאתה "מקריב לי".

עד כאן בקיצור גדול מאוד.

והתבונה לעניינו: "נקודת ההשתטחות" שקיימת כמבואר בחסידות בין החסיד לרבו נמצאת גם ב"רמה הלאומית" בין ישראל לקב"ה, ומיושמת באמצעות בית המקדש והקרבנות. זוהי הדרך היחידה שבה ובאמצעותה נוצר קשר ישיר שכל כולו בא מלמטה.

משחרב ביהמ"ק הרי "תפילות במקום קרבנות" ולכן החיבור "ירד רמה" והוא נעשה בכל מקום אך הוא רוחני בלבד, חסר את ה"קטע הפיזי" את ה"קטע ההשתטחותי" ואת הקטע של החיבור הממשי בין ממשות האדם לממשות האלוקות, באמצעות המקום הממשי שנבחר לשם כך ובאמצעות הקרבנות הממשיים שזוהי מטרותם. אלא ש'בקטן' הותיר הקב"ה מקום להמשך "חיבור השתטחותי" זה גם בזמן החורבן, והוא על ידי שהותיר את השכינה כשהיא "מכונסת" בתוך הכותל המערבי שממנה לא

וצריך להבין: הרי, כנ"ל, הקב"ה אינו מוגבל במקום ח"ו, "את השמים ואת הארץ אני מלא", שהוא ממלא כל מקום ומקום, א"כ למה ציוה הקב"ה לעשות מקום מיוחד שבו תהי' השראת השכינה?

אכן, יתכן שלמרות ש"את השמים ואת הארץ אני מלא", יהי' זה באופן של העלם, שבעולם לא יורגש האלקות: וכדי שיהי' גילוי השכינה צריך שתהי' עבודה – אבל הרי זה אינו קשור עם מקום מסוים, בכל מקום שיהודי עובד בו את ה', הרי הוא ממשיך אלקותי, וא"כ לכאורה הי' אפשר לעשות את אותן העבודות שבמשכן ומקדש גם במקומות אחרים, ועי"ז להמשיך את ה"ושכנתי" "בכל המקום", לא רק במקום אחד בלבד. וא"כ למה היו העבודות הללו צריכות להיעשות במשכן ומקדש?

ב'. מהעבודות העיקריות, "אחת העבודות",

שבמשכן ומקדש היתה עבודת הקרבנות, שבה ישנם שני חלקים וסוגים כלליים (אפילו בביהמ"ק): עבודת הקרבנות בגשמיות, שהקריבו בהמה ע"ג המזבח, ועבודת הקרבנות ברוחניות⁶, (שבזמן הזה זוהי התפלה⁷, שכנגד תמידין תקנום⁸). ושני החלקים והסוגים של הקרבנות, קשורים עם מקום המקדש: הקרבנות בגשמיות הרי פשוט שהם קשורים עם מקום המקדש והמקדש, שהרי "משהוקם המשכן נאסרו הבמות", וכן לאח"ז כש"באו לירושלים"⁹, נאסר להקריב קרבן במקום אחר, מחוץ לביהמ"ק; ואפילו הקרבנות ברוחניות, התפלה, שהיא מותרת בכל מקום (חוץ מבקתא⁹, שמחמת פיזור הנפש אי אפשר לכוון שם כדבעי, וכיו"ב¹⁰) – מ"מ הרי הביהמ"ק נקרא לעולם בשם "זוהי שער השמים"¹¹, שהוא המקום שדרכו עוברים התפילות תמיד, שלכן צריך להתפלל כשפניו לא", "והתפללו אליך דרך ארצם"¹², ובא"י גופא, כשפניו לירושלים, ובירושלים גופא – למקום המקדש¹³.

ולכאורה צריך להבין ביותר: לשם מה הי' צריך לקשר את ה"עבודה שבלב זו תפלה"¹⁴, שהיא עבודה רוחנית, עם מקום גשמי ושהוא מוגבל ומדוד בגשמיות?

אפילו את"ל שהקרבנות הגשמיים, מאחר שתוכן העבודה בהם הוא, שהאדם יקריב על המזבח בהמה גשמית ושהיא מוגדרת בכמה תנאים; גם ההמשכה מלמעלה שנפעלה ע"י עבודת הקרבנות היתה קשורה עם גשמיות, כי ראו בעיני בשר אשר, ותצא אש", שירדה אש מן השמים, ותאכל¹⁵ את הקרבנות. ומאחר

זזה שכינה מעולם, והיא היא ה'פתילה' שהותיר הקב"ה בשכינה הקדושה, וכל יהודי יכול וצריך גם לחבר את 'פתילת' נפשו ולהעלות אש תמיד על ידי האבוקה הזו שנעשית "ונדלקת" בחיבור בין 'פתילות' אלו.

שהן העבודה והן ההמשכה שעל ידה היו קשורים בענינים גשמיים, יש מקום בשכל לומר שלצורך זה זקוקים למקום גשמי ומוגדר דוקא.

(אע"פ שעדיין דרוש ביאור בזה, למה אי אפשר להמשיך את ההמשכה שע"י עבודת הקרבנות במקום אחר שהוא ג"כ גשמי ומוגדר, ובפרט שהרי מצינו שלפני שנאסרו הבמות, עשו את עבודת הקרבנות בכמה מקומות בבת אחת).

אבל הרי התפלה היא ענין רוחני לגמרי: לא זו בלבד שבוז אין האדם עוסק בדבר גשמי (חוץ מאשר עם עצמו), אלא עוד זאת שהוא צריך להקריב את עצמו להקב"ה, לקרב את הכחות והחושים ש¹⁶ להקב"ה, ע"י שהוא מוסר את עצמו להקב"ה בתפלתו ובקשתו: ונוסף לזה, הרי אצל האדם עצמו, עיקרה של התפלה הוא — כוונת הלב, הרוחניות שבו, כי זה שצריך להתפלל בדיבור¹⁷, הוא כדי לעורר את הכוונה, כי "קול מעורר הכוונה"¹⁸.

(ואע"פ שגם ע"י תפלה פועלים שימושכו מלמעלה המשכות בגשמיות¹⁹ — שיתמלאו הבקשות שבהתפלה: רופא חולים ומברך השנים — אבל אינו נראה לעיני בשר שהרפואה והברכה באות כתוצאה מתפלתו ובקשתו: דלא כבאש מן השמים שירד ע"ג המזבח שראו בעיני בשר שהאש "אוכלת" את הקרבנות).

ומאחר שהתפלה היא ענין רוחני בלבד, צריך להבין למה היא קשורה עם מקום גשמי והיא מוגבלת בו?

להגיע להדרגא דאלקות שלמעלה מכל תואר ואי אפשר לתארו גם בהתואר "בלי גבול", כנ"ל. לכן צריכה עבודה זו להיות קשורה עם הגבלה של "למטה ביותר": אילו לא היו התפלה והקרבנות מוגבלים במקום גשמי, היו מגיעים רק בהדרגא של אלקות שהוא למעלה ממקום, בלי גבול; אבל אי"ז עצמותו ית' וביטוי של עצמותו ית' הוא בהתחברות של למעלה מן המקום עם המקום²⁹.

(ובהזמנים שהקריבו קרבנות בבמות, שלא הי' להם מקום מסויים — לא הי' אז בהקרבנות המעלה שישנה בהקרבנות שהקריבו במשכן ומקדש, ולכן נתוספו בהקרבנות שבמשכן ומקדש הרבה דינים (הגבלות), ויתירה מזו — במשכן ומקדש הקריבו קרבנות כאלו שהי' אסור להקריבם בבמות³⁰).

וזהו החידוש שבמשכן ומקדש: מצד אחד היו בו ההגבלות של מקום מסויים ומוגבל בעולם, וכמו"כ גם ההגבלות שבהיריעות, הקרשים והאדנים²³ ובהבנין של בית המקדש, וגם כלי המשכן והמקדש היו במידה וגודל מוגבלים; יותר מזה: המדידה היתה צריכה להיות מדוייקת, כמפורט בדיני התורה — וביחד עם זה ראו במשכן ומקדש בגלוי בעיני בשר שבהמדידות גופא התבטא הלמעלה ממדידה וגבול, החיבור של גבול ובלי גבול, כמסופר במשנה אודות העשרה נסים²⁴ שהיו בבית המקדש, ובפרט בקודש הקדשים (שהוא עיקרו של בית המקדש²⁵), ששם "מקום הארון אינו מן המדה"²⁶ (שלמרות שהארון היתה לו מידה "אמתים וחצי וגו'"²⁷, מ"מ לא תפס מקום בהמדידה של העשרים אמות של קודש הקדשים), התבטא שם בגילוי כח עצמותו ית', שדוקא הוא בכחו לחבר את שני ההפכים של מקום ובלי מקום.

וזהו גם הטעם שהקרבנות והתפלה קשורים עם מקום המקדש. כי העבודה דקרבנות ותפלה היא²⁸

- (21) ראה עבודת הקודש ח"א רפ"ח.
- (22) ראה שו"ת הרשב"א סת"ח. ס' החקירה לאדמו"ר הצ"צ ע' 68.
- (23) ראה ג"כ ד"ה היושבת בגנים ה'תש"ח.
- (24) אבות פ"ה מ"ה.
- (25) טושו"ע או"ח רסצ"ד.
- (26) יומא כא, א. וש"נ.
- (27) תרומה כה, י. ראה לקו"ש ח"ג פ' יתרו.
- (28) כי רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס (ראה זח"ב רלט, א. זח"ג כו, ב), וכן תפלה ענינה — יהי רצון, המשכת רצון חדש מבעל הרצון. אלא שתפלה, להיותה עבודה רוחנית (אינה למטה ביותר — בערך הקרבן גשמי), ובמילא אינה מגעת במקום נעלה כ"כ כקרבנות, אפשרית בכל מקום ורק שצריכה להיות מכוונת לצד המקדש, וגם התפלה עצמה אף שצריכה להיות בביהכ"נ מקדש מעט, אי"ז לעיכובא בדיעבד, משא"כ קרבנות שהם בגשמיות מוכרחים להיות (בשעת איסור הבמות) במקום המשכן ומקדש דוקא. עיי' לקו"ת ר"פ פנחס.

רבינו התפלל מנחה בהתעוררות גדולה כעין תפלת מנחה של ערב יום כיפור. העובר לפני התיבה ה' ר' יוסף שמוטקין, ובתוך הדומי' וחרדת הקודש ששררה בתוך קהל הנאספים, נשמע קול ב'י חרישי הוצא מעומק הלב, כל הקהל הזדעזע למשמע תפלתו של צדיק. אחרי התפלה הביאו לו כסא, ואמר מזמורי תהלים בגנינה ערבה, בדביקות נפלאה ובדמעות שליש. הנאספים עמדו מרותקים למקומותיהם בצפ" ממושכת שלא לאבד שום תנועה מהדביקות הנפלאה הזו והצטרפו לאמירת התהלים, ובכ" רבה נשמעת מכל עבר ופנה. כשגמר רבינו את תפלתו, הפנה את ראשו לעבר העומדים לידו בשאלה אם המנהג לנשק את אבני הקודש הללו, ובקבלו תשובה חיובית, העיף רבינו את עיניו המלאות דמעות ומביעות תוגה לאין סוף, על מרחבי הכותל המערבי, הרכין את ראשו ונשמע קול נשיקת הקודש על שריד מקדשנו. הקהל העצום מילא את רחבת הכותל עד אפס מקום באין דרך לצאת עד שהמשטרה הצליחה לעשות דרך בה עבר רבינו.

ולספקנים נאמר: הבה נציץ שוב ביומן המתעד את ביקורו של הרבי הרי"ץ באה"ק, ונראה כיצד מתועד הביקור בכותל. נכון שלא נמצא שם את נושא "הנחת הפתקאות" – אבל אי אפשר להתעלם מהדרמטיות ובעיקר מ'ההשתטחות' שהתבטאה בפעולה פיזית של חיבור בין נפש וממשות האדם המתפלל לבין ממשות האבנים ושריד בית מקדשנו: "כשגמר רבינו את תפילתו....העיף רבינו את עיניו המלאות דמעות ומביעות תוגה לאין סוף על מרחבי הכותל המערבי, **הרכין את ראשו**

ונשמע קול נשיקת הקודש על

שריד בית מקדשנו! היש לך השתתתחות גדולה מזו??? ואכן המנהג הנפוץ של נשיקת הכותל מיוחד כמדומני אצל רבים רבים מהציבור החרדי, גם אותי אישית חינוכו הורי לנשק את אבני הכותל! מה שלא חינוכו אותי כן בשום קבר מקברי

הצדיקים. האם אין זה

מזכיר שוב את

המשפט במאמרי

בהיותו מתפלל על קבר הצדיק ובהגית ראשו על הציון

ההשתטחות המתאר את רגע השיא של "ההשתטחות" על ציון הרבי המתרחש בעש"ש בהיותו מתפלל על קבר הצדיק ובהניח ראשו על הציון!!

וכיון דאתינן להכי והגיע אלינו בהשגחה פרטית הספר הקדמון "יוסף

אברהם" כמקור

לסיפור אודות

האור החיים - מו

הראוי להביא גם

משאר הדברים

הנפלאים

והמרגניות הטובות שמרוכזות שם, בעניין זה של ה"כותל המערבי",

שגם יוסיפו נופך וטעם לדברים שכבר עמדנו עליהם. רבי יוסף

שאלתיאל הנ"ל מביא שם את דברי רבי יהודה בזה"ק פר' שמות על

כך שלא זזה שכינה מהכותל המערבי, ור"י ממשיך שם: "והוא ראש

אמנה", ומסביר "היו"א" כי בעצם השכינה, הנקראת רחל נשארה עם עם-ישראל בגלותו על ידי שהשתכנה ו'אינה זזה' מהכותל

המערבי. ואומר בעל ה"ו"א" כי ר"ת מער"ב, מרמז באופן נפלא לעניין זה שהשכינה נמצאת בכותל המערב"י ומשם תבוא

הגאולה, כי מער"ב ר"ת: "רחל מבכה על בניה", כלומר ש'רחל' שהיא השכינה מבכה על בניה שיצאו מהגלות... וכן "מער"ב ר"ת:

"מתה עלי רחל בדרך", שהשכינה נמצאת עם עם ישראל ב'דרך' כי "גלו לאדום שכינה עמהם" והקב"ה הקדים תרופה למכה כדי

שמכאן תצמח הגאולה בקרוב ממש.. ודפ"ח.

רבי יצחק אמר: אתי מלכונן כלה (ש"ש ה' ח) דא איתור
כינתא (פ'), שישראל אומרים בגלותא אל השכינה הנקראת כלה, הלא
נמצאת איתור בגלותא? אתי מלכונן תבאר – מאיתור בי מקדשא
עילא (את משנחת עלינו מנוקים שחיקים של מעלה) תשרי?
אלא אקנה – מאיתור בי מקדשא דלעילא ומאיתור בי מקדשא
תחתא (הגם משנחת עלינו ממוקים ביהמ"ק של מטה) דאמר רבי
זודה, מעולם לא זוה שכינתא מכותלי דמשרבא דבי
מקדשא, וכתיב (ש"ש ה' ח) "תנה זה עומד אחר כתלני", והוא
מש אמהנא לכל עלמא (הוא ראש האמנה לכל העולם, כי במש
אל משנחת עלינו, הוה ראש האמנה להאמין שהשכינה נמצאת עמנו
ושנחת עלינו גם בגלותינו) וכו', ולמה? (צריכה השכינה להשגיח
על כד לאנגא על ישראל במזמנות אריות אלן עמין עכו"ם
לחגן על ישראל מקדשי השעבר של העמים הנאציות).
זהר חק (פר' שמות, הוי"ו ע' כוה"ק פר' משפטים, קטו).

[illegible]

פרק י"ב - הרבי - מסתמך על המונקטשער - ומאמץ "קו מעשי" לגבי מנהג הנחת הפתקאות בכותל המערבי (ועל הציון)

נחזור עתה להנחת הפתקאות ב"כותל המערבי". כשאנו מביטים על התמונה כולה אנו יכולים לומר בבטחון גמור: אין ספק שהרבי, - כמי שהמונקטשער נחשב לאחד מ"רבתי" (כפי שהארכנו בכמה הזדמנויות)

ראה בו דמות שמחברת בין עולם הנגלה ועולם הנסתר, דמות מוערצת – התחבר

מאוד למנהג של הנחת הפתקים בכותל בעקבות כך שראה ושמע כי

המונקטשער 'אימת' את הסיפור אודות האור החיים (בגירסה כזו או אחרת)

ואמר מפורשות שכך מקובל אצלם במסורת המשפחה. לדידו של הרבי יש

כאן "סמיכה" מובהקת לסיפור ולמנהג, וכפי שהרבי התבטא ש"הדבר

מהווה עבורי מעשה רב!"

יחד עם זאת, כיוון שפוסקים רבים העלו ספקות ותהיות בגלל דיני טומאה

במקדש, מנסה הרבי לברר בכמה הזדמנויות אם ניתן למצוא סימוכין

ועדויות נוספות על דעתו של המונקטשער.

אנו יכולים לראות זאת בעדות שסיפר החבר "אורי צפת", והוא נמצא גם

בעוד מקומות, כמו במה שכותב ר' לימא וילהלם ב"התקשרות" גל' רנ"א:

אורי צפת כותב:

ב"כפר חבד" גליון חג הסוכות ש.ז. סיפר הרב יוסל אייזנברג שבא' היחידויות הרבי הורה לו לברר אצל גיסו, שהוא האדמו"ר ממונקאטש, איך נהג סבו המנחת אלעזר' בתחילת קוויטל בין אבני הכותל. והרבי הוסיף שהוא מבקש 'מעשה רב' ולא סיפורים וכו' ש'מכללא איתמר'. והרבי אמר ששאלה זו היא נפק"מ לדינא, שהרי מצינו אצל כהנים הוראה לא לשתות יין כי ביהמ"ק יכול להיבנות בתוך 'כדי מיל' - ומכאן נלמד שמרגע שיבוא משיח וכל ישראל יתכנסו וכו' עד בניית ביהמ"ק יהי' בכל אופן שהות קטנה, אף אם קטנה ביותר. וא"כ באותם הרגעים מן הסתם נתפלל ליד הכותל, והשאלה אם אז יהיה מותר לתחוב קוויטל בין האבנים, כמנהג ישראל. (לבסוף ההוא ענה רק 'מכללא'). וכ"ז מן הזכרון כי הגליון הנ"ל אינו תח"י ובלי שום ספק שלא דייקתי כלל, ובוודאי מי שיש ברשותו הגליון יעיין ויתקני.

(ב) כשהגה"ח הרב אהרן ברנשטיין (ראש ישיבת חיי-עולם) היה ביחידות אצל כ"ק אדמו"ר, התעניין אצלו כ"ק אדמו"ר איך נתגזר המנהג אלעזר' ממונקטש בנוגע להנחת פתקים בכותל. וסיים, "און עס וועט זיין ביי מיר מעשה רב" [= חוה יהיה בעבורי מעשה רב].

מדוע הרבי מבקש עוד עדויות, הרי כבר ראינו שבספר "מסעות ירושלים"

(יום שני, הובא לעיל) מספר המונקטשער באריכות אודות האוה"ח וכו' – מה לא מספיק בעדות זו???

- כאן צריך לשים לב לפרט מאוד חשוב ומעניין:

דווקא מתוך הספר "מסעות ירושלים" הנ"ל אנו רואים שהדברים מורכבים ויש צורך לקבוע בזה "פרמטרים". וזאת משום שעלול

נוסף בספר "מסעות ירושלים" הנ"ל, בהמשך יומן המסע, בתיאור של היום השביעי של הביקור של המונקטשער באה"ק, מובא

התיאור של הביקור בכותל המערבי...

ושם אנו מגלים לפתע, כי למרות כל האריכות שהייתה ביום השני אודות הביקור בקברו של ה"אור החיים" והסיפור שסיפר

אודותיו על הפתק בכותל... - אנו רואים במפורש כי המונקטשער עצמו, כאשר הוא מבקר בכותל המערבי אינו מכניס ואינו

מניח שום פתק בכותל!!

וכך מתאר היומן שם ב"מסעות ירושלים" את היום השביעי:

תפלה אצל כותל המערבי

ט. ביום ההוא הלכנו עם רבינו לכותל המערבי הקדושה לעת פנות ערב לתפלת מנחה – (ולתפלת ערבית שבנו לביתינו) – ולרצות אבניה טרם הנסיעה לטובה למירון ולצפת – [כאשר יבואר הלאה בזה הכל על מקומו]. הנה מה טוב ומה נעים היה תפלה הלזו שהתפללנו שם בציבור נוכח שער השמים, ורבינו עומד לפני ה' בתוכינו, ונחשב כצג כאיתון בהדרת קודש, ויראת המקום שהתפללו בו אבותינו אברהם יצחק ויעקב⁶. וכמה ימים ונהרות נחלי דמעות הורידו שם אחר כתלנו רבבות אלפי ישראל קדושים משנים קדמוניות ועד הדור האחרון.

אין ספק שביומן כה מפורט, שכל הנהגה וכל הגה מתועדים – לו היה המונקטשער מניח פתקא בכותל המערבי היה הדבר מתועד לפרטי פרטים, כפי שנוהג הרושם בכל אותו הספר! במיוחד כשמדובר באחד השיאים של הביקור, בביקור בכותל! והנה "פתקא – מאן דכר שמה???"

הרבי, שהספר היה לפניו ונמצא בספרייתו, ביקש יותר ויותר לבדוק את פשר ההבדל העצום בין הסיפור הדרמטי אודות ה"אור החיים" – שנחשב ל"בר סמכא" ב"חידר" זה של המונקטשער, לבין מה שנראה בפועל בהנהגתו בכותל המערבי! ברור שהפער הזה אומר דרשני!

ונראה שההבחנה בין המקרים ברורה מאוד:

הרבי "למד" מתוך המונקטשער ש"הנחת פתק" עניינו, כנ"ל, 'לצורך' חיבור פיזי בין האדם המבקש למקום הפיזי של המקום הקדוש, בין אם זה הכותל המערבי שלא זזה שכינה מהאבנים שם ובין אם זה בקבר של רבי אשר כידוע קבע האריז"ל שהנפש שורה שם יותר מכל מקום אחר. ולכן, כאשר יהודי נמצא בעצמו ומתפלל בכותל או בכל מקום קדוש אחר הריהו "מניח את עצמו" ואין יותר חשוב מה"השתטחות" עצמה! ומה לו להניח?? הנחה של פתק שם רק מגמדת את ההשתטחות! זו הסיבה שהמונקטשער לא הניח שום דבר בכותל המערבי, ורק התפלל בבכיות בעצמו!

ותראו כמה נפלא הדבר: עתה מש"חשפנו" את המקור הראשוני לעת עתה לגירסת הסיפור עם האוה"ח אנו רואים כי הסיפור התרחש במצב שהאור החיים היה בחו"ל ולא היה מסוגל להתקרב לכותל כלל!! – במקרה שכזה, כאשר האוה"ח הקדוש ביקש "להתחבר" ולחבר את "פתילתו" ואת "מנחתו" עם "האבנים ממש" של שריד במת המקדש בבחינת חיבור ו"השתטחות" – או אזה הוא שולח את תלמידו כשליח לתפילתו שלו – ומצייד אותו עם "פיתקא" כדי להניחה במקום, כדי שתהיה מעין (תחליף) "השתטחות"!!

הדברים ברורים ופשוטים ביותר!

ועתה שימו לב לדבר מעניין ומדהים: ננסה לחזור לסיפור של השלוחים לאוסטרליה, שהבאנו בפרק ד' – הרבי מבקש מהשלוחים להניח פתקא לאחר שהוא מורה להם להכניס בתוך הפיתקא את שמותיהם של כל השלוחים שנשלחו לאוסטרליה בפעמים הקודמות!!!, כלומר: לגביהם עצמם בלבד – אין צורך בשום הנחת פתקאות, משום שהם נמצאים בגופם שם ומתפללים – אך כיוון שהם "שלוחים" גם להתפלל ולבקש לאלה שהם במרחקים פיזית, ואינם יכולים "להתחבר" ו"להשתטח" ולבצע פעולה של חיבור פיזי למקום הקדוש – הרי שבגללם ובשליחותם נחוץ וכדאי להכניס פתקא! והרי זה כפעולת "השתטחות" עבורם. שימו לב שגם בעדותו של ר' מאיר חרלוב המובאת גם היא לעיל בפרק ה' – הרבי מורה לו להמשיך ולהניח פתקא עבורו, עבור הרבי, שנמצא במרחק ואיננו יכול לבצע "חיבור פיזי" עם המקום הקדוש!!

פרק י"ג – במקום שאי אפשר עצם הנחת פתקאות הריהי כ"השתטחות" – גם ב"אוהל" של הרבי.

את ההבדל הזה בין מי שנמצא בעצמו באוהל – שקורא פ"נ ומתפלל ומשתטח ואינו משאיר ומניח שום דבר – לבין מי שאין באפשרותו אלא "להשתטח" באופנים אחרים ובעיקר על ידי "הנחה" – אנו רואים בצורה ברורה ונחרצת לגבי האוהל הקדוש. נכון הוא שהרבי הקפיד באמת תמיד "להזכיר על הציון". הרבי לקח על עצמו להיות זה שמבקש עברו כל אחד ואחד ובמקומו ממש, מבלי שהוא יצטרך ללכת לאוהל. הרבי ראה את עצמו כמחבר בין חסידים לרבי הקודם ולכן הוא קרא והזכיר את הבקשות באופן פיזי כיד ארוכה וכראש בני ישראל של כולנו, וכאשר התפלל על האוהל הרי ברור ש'הוא' עושה זאת 'במקומנו' ובעבורנו. משום כך לא היה צורך בשום "הנחה" על הציון מאידך, כאשר הדברים לא הסתייעו, כאשר הרבי ראה שלא יוכל לקרוא את הבקשות – או אז הרבי הודיע במפורש כי הוא **יניח** את הפתקאות על האוהל, כדי שיהיה "חיבור פיזי" ופעולה ממשית של "הנחה" ו"השתטחות" על האוהל הקדוש.

משיחות יום ב' ז

יג. כדי להוסיף עידוד וזיור בקיום הצעה הנ"ל – כדאי ונכון שכל אחד נאחזת יודיע לרב שלו, רב מורה הוראה, מורה צדק, וכיו"ב, על פעולותיו ביסוד שיעורי תורה לרבים. ואלה הרוצים – ישלחו הדו"ח ע"ג פתקא לכאן, לדי אמותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, "יוסף" שבדורנו, ולהעיר ממאדו"ל שכל ישראל נקרא ע"ש יוסף, וכמש"נ "נוהג כצאן יוסף" 111 –

על מנת להביא ולהניח הפתקאות על הציון שלו נוכחדובר כמ"פ שאין צורך באישור בכתב, כיון ש"חזקה" על בית הדואר שמביא המכתבים לתעודתם, ו"חזקה" יותר מג' פעמים בעבר שלאח"ז מביאים ומניחים אותם על הציון הק"ן, וישאירם שם, ברשותו של בעל הציון, ועד שיעלו בלהב השמימה, שע"ז יגרמו נחירות למעלה, ובדואר שבעל הציון, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יעורר רחמים שיתוסף עוד יותר בברכותיו של הקב"ה, "יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם" 112.

430 משיחות ש"פ לך

לכולם יחדיו, ברוב ע"ס, ובמקום קדוש כ"י (שזהו – אופן נעלה יותר מאישור מכתבו של כא"ר בפרטיות).

ומודיעים כזה, אשר, בעזה"י, ימסרו, יביאו המכתבים והבקשות כ"י על הציון הק"ן דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ואף שמצד ריבוי המכתבים כ"י יקח משך זמן עד שימסרו ויביאו כולם על הציון, והרי ישנו סדר של קדימה ואחור כ"י – הרי, מכיון שהנהגה זו היא ע"פ חזקה, כדאי שאין כאן ח"ו ענין של דחי. ובפרט אשר לאמיתותו של דבר, הרי, תיכף ומיד בכתובת המכתב כ"י מגיעה הבקשה למקור כל הברכות וכל ההשפעות כ"י, הקביה כבודו ובעצמו.

ובלשוננו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (אודות אביו, ומזה מוכן גם בנוגע אליו והציון שבו מנוחתו כבוד), שנשיא ישראל, לא זו בלבד שלא יפרדו מעל צאן מרעיתם, הנה עוד מתרשמים להדום כשא מרום, להתייבב לפני הוד אל רם ונשא, להגן על עם ישראל כ"י.

ובמק"א כותב: "עמדו הכן סלכם, אתם נשיכם בניכם ובנותיכם, לקבל ברכת הוי בשפעת חיים... אשר ישמיע השי"ת לכם ולנו על ידי התעוררות רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתיים... אשר יעורר הוד כ"ק אדמו"ר כ"י, ומזה מוכן, אשר, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד (במרום) ומשמש"י, ש

את מסירת ההודעה הזו אנו רואים בכמה שיחות, וביניהם גם שיחות מוגהות שבהם יותר מרמז על כך שבמצבים בהם קיימת "הצפה המונית" של שליחת פתקאות (ראה בשיחות עצמם דלהלן באריכות) – "הסתפק" הרבי בהבטחה שהפתקאות יונחו על האוהל, ובמכוון לא הבטיח את קריאתם! אנו פוגשים זאת גם בשיחה מוגהת (ש"פ לך לך תשמ"ח) שם הרבי מודיע באופן חד משמעי: "ומודיעים בזה אשר בעזה"י ימסרו, יביאו את המכתבים והבקשות כו' על הציון הק"ן דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו!", וגם בשיחה (גם היא מוגהת) דיום ב' דחה"ש תש"נ (ספה"ש תש"נ, ב, עמ' 503; תו"מ תש"נ ג, עמ' 277) "ישלחו הדו"ח ע"ג פתקא לכאן.. על מנת להביא ולהניח הפתקאות על הציון שלו.. וישאירם שם, ברשותו של בעל הציון, ועד שיעלו בלהב השמימה, שע"ז יגרמו נח"ר למעלה".... בשני המקרים מתייחס הרבי למצב שבו ידוע מראש שבגלל הריבוי אין סיכוי שכל הבקשות ייקראו לפני הרבי הקודם, ולכן כאשר אין קוראים אותם "מצד ריבוי המכתבים כו" – מניחים אותם והרי זה אפשרות "חליפית" ל"השתטחות" וחיבור פיזי בין נפש לנפש!!

והדברים גם משתקפים בבירור בשיחה הנוספת של ו' טבת תשמ"ז: "מכיון שלא תהיה אפשרות לקרוא כל הפתקאות כי אם להניחם ולמוסרם על הציון" כו'.

ולחוסף, שטכיון שלא תהי אפשרות לקרוא את כל הפתקאות, כי אם, להניחם ולמוסרם על הציון – יכול כא"ר לכתוב כל מה שרוצה (ללא כל בושא), שהרי זה באופן שכותב להקב"ה, ע"י נשיא דורנו¹⁶.

וכמו כן יכולים לעשות בכל שאר המקומות שיש בהם "בית-החיים" שנטמן בו גדול בישראל, צדיק בישראל ומורה דרך בישראל – כידוע שכל "בית-החיים" קשורים זה בזה, וכולם יחדיו קשורים עם "מעת המכפלה", באמצעות ה"מחילות"¹⁷ (כמבואר בספרים).

פרק י"ד – המקור הראשוני ל"השתטחות" באמצעות "הנחת פתקא" (באין ברירה) היא בהנהגה שתיקן הרבי להניח הפ"נ בתוך ספרו

ולספקנים – איננו זקוקים להפליג למרחקים:

הבה נחזור ל"תדריך", המופיע במכתבו של הרבי לי' שבט תשי"א (שהובא לעיל פרק ד') שמהווה בעצם ה"שולחן ערוך" לעניין שליחת פני"ם, ובהתבוננות מדוקדקת יותר במכתב נגלה חיזוק לכל המוסבר עד כה. הבה נדקדק שוב במילים שהרבי כותב במכתב: **"לאחר תפילת הבוקר... יקרא כל אחד פ"נ .. אלו שזכו להיכנס ליחידות, או על כל פנים לראות את פני כ"ק אדמו"ר.. יצייר עצמו, בעת קריאת הפ"נ, כאילו עומד לפניו. להניח הפ"נ אח"כ בין דפי המאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם אפשרי – בו ביום) על מנת לקראותו על ציון שלו".**

שימו לב שעל כל המנהגים הללו הרבי לא מציין שום מקור והם פשוט "אייגינע"! ומה אומר הרבי בין השאר, אני חוזר שוב:

לאחר תפילת הבוקר וחזרת הדא"ח – יקרא כל אחד פ"נ (כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות, או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – יצייר עצמו, בעת קריאת הפ"נ, כאילו עומד לפניו. להניח הפ"נ אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם אפשרי – בו ביום) על מנת לקראותו על ציון שלו.

לצב החינה

"יצייר עצמו... כאילו עומד לפניו. להניח

הפ"נ אח"כ בין דפי המאמר קונטרס וכו' של

תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר ולשלחו" – כלומר:

לאלה שנמצאים בריחוק מקום, ואינם מסוגלים לבוא ולהשתטח באופן פיזי ב"הנחת ראש" (או

כיו"ב) על הקבר ממש, כיוון שמיסודות

ה"השתטחות" הוא עניין ה"ממשות" וחיבור ממשי - ישנה תחליף ל"ממשות" של ה"השתטחות" על ידי "חיבור" ממשי בין שני הכתבים, ה"כתב" של החסיד המתקשר, על ידי תחיבתו והנחתו ממש בתוך ה"כתבים" של הרבי. שכיוון שבידוע ש"אנא נפשי כתבית יהבית", ו"איך גיי הין הימעל און די כתבים לאז איך דא" הרי זה "תמצית" של "התלבשות ממשית" של (נפש) הרבי בתוך הכתב, וכאשר החסיד מחבר ה"תמצית" שלו שנמצא בתוך הכתב שלו, שהנפש שלו מלובש בו – עם ה'כתב' וספרו של הרבי – הרי שיש בזה ממש חיבור של פתילה בפתילה והבערת האש הגדולה של ההשתטחות.

ובקו מחשבה זו אין ספק שכיום, כאשר הקב"ה "הוריד לעולם" טכנולוגיות ודרכים נוספות ל"חיבור פיזי" – במקום שאין אפשרות להשתטח ממש-ממש ממש – ניתן וראוי ורצוי לנצל את כל כוחות הבריאה ו"להתחבר" ממש, ולו על ידי חיבור כלשהו, בין הציון של הרבי או בין הממשות של הרבי לבין הממשות של החסיד.

לכן אין לזלזל כלל ח"ו אפילו בשליחת מייל והדפסתו והנחתו על האוהל – גם אם לא הייתה כאן שום כתיבה 'קלאסית' – משום שברגע שנעשה 'חיבור' כלשהו שבעולם העשייה הזה התחתון נחשב ל'חיבור' גם בזה ישנו עניין גדול וענק!! ואין לבוש מפני המלעיגים ח"ו.

פרק ט"ז "הסברים" ו"הקבלות" למושג של הנחת פתקאות – ו"אפשרויות הרחבה"....

משהשתכנענו סופית כי יש מקום להנהגה ולמושג של עצם הנחת הפתקאות (אם בכותל או על הצינן, ובמקרים מסוימים), מן הראוי גם לנסות ולהסביר משהו שקצת ישבר את האוזן.

ובכן, ראשית **מדהים לראות** כיצד הרבי עצמו השתמש לצורך ביאור כל נושא הפ"נ, וגם כדי להסביר את העניין שמיד כשכותבים או מוסרים על הצינן הדבר פועל (או מתחיל לפעול) את פעולתו דווקא על ידי הבאת דוגמת מהטכנולוגיה ומהמחשב, והנה רק עברו מספר שנים בודדות מאז כתב זאת הרבי ומתברר כי הנמשל הפך למשל...., ובפועל ממש משמש המחשב כדי "להזין" נתונים לרבי באוהל....

אני מתכוין לאחת התשובות המרתקות

(נדפסה בלקו"ש חכ"ה בהוספות וב"ספר ההשתטחות") ו"גלויות הלב", ובעיני אף אחת מהיסודיות ביותר בעניין ההתקשרות ובעניין ההשקפה על כל נושא מסירת-כתיבת-הנחת-קריאת פני"ם באוהל – ואף ממרחק ואף באופן שלא שייך לקרואתו. זהו מענה שגנבת לדו"ח מכינוס השלוחים בדרום אמריקה בשלהי חשוון תשמ"ז, והדברים כדורבנות: **במענה הזה אנו רואים בבירור שהעיקר הוא לעשות איזה "פעולה גשמית של קישור" וכבר נעשה עניין של "השתטחות" וחיבור בין חסיד לרבי!!**

וכדי שלא ימהרו ויקטלגו גם את ההנהגה הזו של "הנחת פתקאות" בין ה"מנהגים החבדיים המוזרים ויוצאי הדופן", חיפשתי מאוד "אסמכתא" לכך שמנהג הנחת פתקאות נמצא גם אצל

הקדמה: במשך כמה שנים נצטברו אצלי מאות תשובות על שאלות ששאלתי ממו"ר הנ"ל (חלקן שאלות ששאלתי עבור אחרים) והבנתי ממנו שניחא לו שאברור מתוכן התשובות שהתיר לפרסם ואדפיסן בעריכה נאותה. ויש לדעת שחלק מהתשובות אפשר למצוא גם בספרי האחרונים כגון בן-איש-חי וכיו"ב ולא נצרכא אלא להודיע המנהג הראוי עפ"י האריז"ל שקבל מצ"ר מאבותיו ומרביתו לכל הרוצה לעלות במעלות הקדושה, ולכן לא יקשה המעיין מדברי כמה פוסקי זמננו ומדורות שעברו שימצא בהם היפך הנאמר כאן (והם דברו מעיקר דין השו"ע וכאן מדובר במילי דחסידותא תפ"י המקובלים) ובמקום שזכור לי בלי חיפוש כעת ציינתי במוסגר מקור לדברים בספרי האחרונים, וכן כשאמר לי מהיכן קבל, ציינתי במוסגר, אבל בכללות הן הדברים שקבל מאבותיו ורביתו, וחלק מהתשובות קבצתי בצורת סדר הלכות למעשה, וחלק השארתי בדרך שו"ת לפי הנלע"ד יותר נח

חמט) ש: האם יש תועלת בהשארת פתק בקבר צדיק או בכותל המערבי (ובפרט למי שבא בעצמו).
ח: לא. רק מי שלא מספיק לקרוא כל הפתקאות שקבל, מניח השאר ומבקש בכללות על כל הכתובים שם.

"אנדערע", ומצאתי לכך "קריאת כיוון", ואולי יש בזה גם 'סימוכין' לתחיבת הפתקאות בכותל:
מצאתי דיאלוג מעניין ונחמד בסוגיה זו ממש של הנחת פתקאות. בחלק ח' של "אוסרי לגפן" (מחברו הוא הרה"ח ר' יודא שיינפלד ירושלים, שחיבר סדרה של מעל עשרה כרכים ובהם לקט של הנהגות ו"השקפות מעשיות" מתוך ספריהם של גדולי האדמו"רים וגדולי החסידות בכל הדורות, מעין "שולחן ערוך לרעבעס"...), שם, בחלק ח' הנ"ל מעמ' שיז ואילך, משולב קונטרס בשם "מילי דחסידותא" שהוא כהגדרת המחבר "לקט מילי דחסידותא ששמעתי ממו"ר הרח"כ שליט"א" (נראה שזהו אחד מאדמו"ר בית ספינקא). הקונטרס ערוך כשאלות ותשובות והנהגות הן לפי המקובלים והאריז"ל:

שאלה: האם יש תועלת בהשארת פתק בקבר צדיק או בכותל המערבי (ובפרט למי שבא בעצמו)?

תשובה: לא. רק מי שלא מספיק לקרוא כל הפתקאות שקיבל, מניח השאר ומבקש בכללות על כל הכתובים שם.

וכאן המקום להביא גם את עדותו של החבר "חזק" שסיפר כי "חזר לי אחד, 'ווארט' בשם אחד מאדמו"רי גור, על המנהג להניח פתקים בקברי האדמו"רים (-) מנהג שמקובל בחצר גור למרות שלא בעוצמה החב"דית (כנראה), ישנה הוכחה ברורה שהרבי קורא את הפתקים שמניחים על קברו, מההלכה הידועה שכשהולכים בבית הקברות צריך שהציציות לא יהיו גלויות מפני

כבוד הנפטרים, אמר האדמו"ר מגור שמכאן הוכחה שהנפטרים רואים..."

והאמת היא שמה שנראה אולי כ"מילתא דבדיחותא" הוא הרבה יותר "רציני", שכן ידוע שבניחוח אבלים מובא להלכה שזהו לא רק עבור החיים האבלים אלא גם עבור המתים. והרבי 'פוסק' (לקו"ש ח"כ עמ' 569) כי ניתן לקיים את מצוות ניחוח אבלים באמצעות מכתב משום ש"למתים אין נפק"מ בין דיבור למכתב... "היינו שישנו, כנראה, איזשהו מושג של חושים גם כלפי המת, שגם 'רואה' וגם 'שומע'..... – ובעקבות דברים אלה ש"אין נפק"מ" וכו' – הרי שעלינו להבין ולהסיק שבעצם כל החושים השייכים אצל החי ניתן "לשייך" ול"העמיס" גם אצל המת, ומכאן פתוחה הדרך לא רק למכתב אלא גם לפקס, וגם למייל ומי יודע מה עוד תביא לנו הטכנולוגיה בעתיד.... – אשר

כל זה 'שייך' (כנראה במובנים מסויימים) גם אצל המת, ובמקום ש'אין ברירה' בוודאי ניתן "להשתמש" בכל אופן מאופני ה"תקשורת" הקיימים בין החיים, כולל האינטרנט – גם כלפי המתים.... וכפי שהרבי השתמש בעצמו ב"יכולות הטכנולוגיות" של המחשב – כ"הסברים" ל"צורת הפעולה" של הפני"ם.....

פרק ט"ו – סיכום למעשה¹²

1. ברור שצורת התפילה הכי עליונה היא בהשתטחות ממשית על האוהל על ידי "הנחת ראש" וכדומה, או "הרכנת ונישוק" הכותל ותוך כדי כך תפילה בלב ובדיבור!

2. כאשר ההשתטחות היא כפשוטה (כבסעיף 1) לכאורה¹³ אין שום עניין בהנחת פתקים עבור המתפלל עצמו (מי שרוצה

¹² כפי שכתבנו ב"התנצלות" שבתחילת ה'שיעור' – גם אם זה נראה 'פתטי' לכתוב "שולחן ערוך" להנהגות אלה, שכן בשורה התחתונה הכל הוא לפום רעותא דליבא וכל אחד צריך לפעול לפי נטיית ליבו, כפשוט – אך יחד עם זאת לדעתנו, חשוב ללבן את הדברים בפן המחשבתי וההסברתי, ויהא זה כ"שולחן ערוך" מחשבתי לשם "עשיית סדר" במחשבה בלבד.

¹³ הדגשנו כאן את הייתור וה'חוסר רלוונטיות' של הנחת פ"נ עבור המשתטח בעצמו על הציון ו"דילגנו" כאן על היחס לקריאה וכתובה (בלבד – ללא הנחה) של פ"נ עבור המתפלל עצמו – משום שעל אף שמצד עניין ההשתטחות אין צורך כלל בכתובה וקריאה מתוך פ"נ כתוב – הרי שכולי האי ואולי וכו', אפשר שמצד עניין ה"התקשורת" וה"הרגשים" של "כניסת חסיד ליחידות" מצינו, אולי, סימוכין לעניין ה"כתובה לרבי", כעניין בפני עצמו ועדיין צריך בירור בזה אם זהו "מנהג חסידים" (בעלמא) או שיש לזה מקור של ממש.

– שיערב לו).

3. גם בכותל אין עניין להניח כאשר המתפלל עצמו "משתטח" ומתפלל עבור עצמו.
 4. כל הסימוכין שמצאנו החל מה"אור החיים" ובהמשך עם המונקטשער וגם אצל הרבי – הוא רק כאשר "מניחים" עבור אחרים שנמצאים במרחק, ואשר תפילתם נעשית כאשר כותבים את הפ"ן והחיבור וחלק ה"השתטחות" שלהם נעשה בשליחות על ידי הנחת ותחיבת הפתק. היינו: על ידי פעולת "הנחה" ו"תחיבה" נעשה "כעין השתטחות" פיזית גם לנמצאים מרחוק. ולכן הנמצאים מרחוק ראוי שישלחו ו"יתחברו" על ידי פעולה זו, לפחות.
 5. גם הנחה ותחיבה בתוך הספר של הרבי, וחיבור "כתב עם כתב" של רבי וחסידי, מהווה כעין "השתטחות" – ולכן באי-אפשר ובעת הצורך צריך וראוי להניח ה"פתקא" בספר. אך מה טוב שאחר-כך ייקרא הפ"ן על הציון.
 6. מצאנו אסמכתא ברורה וחשובה על כך שישנו מקור ברור לתחיבת הפתק בתוך חורי הכותל עצמם והוא מהספר הקדמון "יוסף אברהם". ואין מקום לכל מה שחלקו אחרוני דורנו על העובדה הברורה הזו. יחד עם זאת מצאנו שהרבי, כיוון שלא סיפק בידו לברר היטב מהו "מעשה רב" – הציע לתחוב עם מקל.
 7. באי אפשר – כל "חיבור ממשי" יבורך ויש לו עניין על פי קבלה וע"פ אריז"ל וכו', ולכן גם שליחת פקס, ואפילו "מייל" אם הוא "מתחבר" באופן כלשהו עם ציון הרבי או הכותל – יש לו עניין, וח"ו ללעוג לזה.
 8. ע"פ מה שהרבי כותב (בלקו"ש ח"כ) כלפי ההתלבטות לגבי ניחום אבלים כשאנו יכול לבוא בעצמו אם ינחם על ידי מכתב שהניחום אבלים הוא גם (ואולי בעיקר) למת עצמו, ובשורה התחתונה כותב הרבי ש"זה שמסיבות שאינן תלויות בו, למרות חפצו ורצונו אי אפשר לו לבוא בעצמו – שתי דרכים לפניו: ע"י שליח .. ע"י מכתב ... ויש בזה מה שאין בזה, והטוב שניהם יחדיו" – י"ל שכך גם כלפי "השתטחות" ושליחת פנ"ם לאוהל, אשר מי שאינו יכול להשתטח בעצמו "שתי דרכים לפניו... ע"י שליח וע"י מכתב והטוב הוא בשניהם יחדיו".
- והשי"ת ישמע תפילותינו.

כבר כתבנו ב"התנצלות" ובהערה, שאיננו "דנים" כאן לא ברותחין ולא בצוננין כל פעולה שהיא שנעשית מתוך "תחושת התקשורת", בזה יפעל וינהג כל אחד כפום שיעוריה דיליה וכפום רעותא דליבא דילה! אדרבה: אלו מים שאין להם סוף ואף אחד לא מנסה "לחטט" בזה. אנו מתמקדים אך ורק בקטגוריה אחת: מה מכל ההנהגות האלה ניתן ללמוד אותם "מנהג ישראל" או "מנהג" שיש לו מקור!! – כל השאר הם "נוהגים" ונהגים ונהלים – שאין זה מעניינינו כלל! אנו מבקשים "לעשות סדר" מחשבות בדברים שאולי במבט מן הצד נראים כ"באלאגן אחד גדול", ועלולים להיתפס, בעיקר אצל זרים כ"מנהגים משונים" וכ"נגיעה" באילנות! ולא חסר ל"חב"ד" קבלות בתחום ההסברה שמובילות לכיוון הזה! אז נכון שאנחנו יודעים שהכל בא מאהבה לרבי ומתוך תחושת ההתקשרות וכו' אבל נזכור כי גם אהבה מקלקלת לעיתים את שורת ההגיון וה"מסורת" המכוננת... ולכן, מי שנוהג במסירת הפתקא כחסידי שנמצא ביחידות – הרי שאין לזה קשר לכל המושג הנידון כאן של "השתטחות" ותפילה על ציוני צדיקים, משום שאז החסיד נוהג כפי שנהג בעת היחידות, ואז בוודאי שעליו "להגיש" הפתקא, ואף להניחה, וכפי שהבאנו לעיל המקור מהרמב"ן לכל המושג של פ"נ, שהוא "בכתב". ולמול "הרגש" זה לא נכתבו כלל וכלל כל הדברים כאן. הדברים כאן ממוקדים מה הוא "המנהג" להנחיל לכל המבקרים באוהל, שהם מבקרים ב"מתכונת" של תפילה על קברו של צדיק, כפשוט. זאת ועוד: **למעשה בפועל**: פשוט ומציאותי שכל אחד שנכנס לאוהל מתפלל עבור אחרים גם, שהרי כבר הורנו חז"ל ש"כל המתפלל בעד חבירו הוא נענה תחילה" – כך ש'מבחינה סטיסטית' בוודאי שכל אחד יש לו ל"הצטייד" ולכתוב כדי "לפעול את פעולת ההשתטחות" גם עבור הזולת שנמצא מרחוק, ובשליחותו.

וזה המקום לשאול שאלה (שניסיתי להימנע מלהעלות אותה ברשימה עצמה ומסיבות מובנות, אך התגובות כאן דוחקים לפינה - שאלה שהיא) אם תרצו 'רטורית', אם תרצו 'עניינית', ואם (לא) תרצו אולי קצת 'מסוכנת' ו'חצופה': **האם שמעתם ראיתם קיבלתם סימנים-עדויות-שברי עדויות על כך שהרבי (שכמעט כל צעד ושעל שלו מתועד ומפוקס), מתוך משך למעלה מיובל שנים ובמשך אלפי שעות של שהייה באוהל וכמי ש"הוריד לעולם" ועשה את ה"אזכרה על הציון" כיסוד מוסד ב"עבודת ה" וקרא מליוני פני"ם עבור עם ישראל בסבלנות אין קץ - כתב/קרא/הניח ולו פעם אחת עבור עצמו פ"נ באוהל????????!!!!!!** - אז אני בטוח שאתחיל לשמוע מוזיקה של "הרבי – זה משהו אחר" ... אבל לדידי התשובה ברורה כשמש, שאין מקום ל"פתקא אישית" כאשר מתקיים האופן הכי "נעלה" וברור של ההשתטחות הפיזית בחיבור בין המשתטח לצדיק על ידי ה"מפגש הפיזי" והנלווה אליו, וד"ל... לפחות תחשבו על זה....

רשם: פרץ בלוי – לפורום "ויתמימים", פנימי, מהדורת טיוטה – עמוד ~ 34 ~

פרק ט"ז – העשרה והרחבה, מתגובותיהם של חברי פורם "ויתמימים" ועוד

לתוספת העשרה אצרף עוד מתגובותיהם של החברים (מעבר למה שכבר שולב בתוך ה"מסה" עצמה), המשלימים את התמונה.

הפקות כותב

לעניין הבאת המכתבים לאוהל אולי יש לבאר זאת ע"ד עניין הכנסת הפ"נ לספר (שהרבי מביא בנוגע למי שאל יכול להגיע בו ביום לציון) זה הרבי שהרבי יודע מה שאנו צריכים גם בטרם כתבנו אליו, הרבי במקרים רבים ענה ליהודים על בקשותיהם גם בשעה שהמכתב לא הגיע אליו (כידוע הסיפור עם ר' מענדל בכלא וכיוצ"ב).

והעניין לפע"ד הוא שהרבי לא צריך לקרוא בכדי לדעת מה כתוב שם, הרבי יודע (האם הסיפור על הפתק הריק ביחידות הוא של הרב אלה זילברשטרום?) אלא מאי, ברגע שאני מניח זאת בספר שלו, או לפניו בחדרו, או באהל, כאן אני ממען את המכתב אליו, כאן אני מעמיד את עצמי בביטול להיות מקבל ממנו – ולכאורה זהו העניין של הנחת המכתבים על האהל שהרי מה להלן עומד ומשמש אף כאן.

ביאליק כותב

בעניין הנחת פדיונות על האוהל הק', היה מונח אצלי שמקור הדבר הוא פשוט היחס באופן כללי של חסיד ל'השתטחות' - כאילו הוא נכנס לרבי ליחידות. כשם שכשנכנסים ליחידות מגישים לרבי פ"נ, והרבי קורא ומברך וכו', כך גם באוהל הק', "מגישים" לרבי פ"נ, ומה להלן עומד ומשמש אף כאן.

פישר כותב:

1) אני חושב שהנחת המכתב בספר זה פשוט טכני עד שיגיע לאוהל (וכך נראה לכאורה מהמכתב שהבאת) , דהיינו מקומו באוהל ועד שיגיע לשם יש להניח בספר

2) זה שקורעים אותו (פעם שמעתי אולי שגם הרבי נהג כך) שקורעים אותו דווקא לחמישה ע"ד המתקת ה' גבורות (כמו באפיקומן)

3) עכשיו בטח תעלה שאלה, אם הפתק מגיע גם בכותל או גם בהנחת ספר או גם ע"י מחשבה (ע"ד סיפור ר' מענדל בהיותו במאסר ברוסיה שהרבי ענה לו) או מה שצינו פה רבים סיפורים שהגישו פתקים רקים או פתקים של רשימת מכולות והרבי ענה לשאלות שנכתב בנייר אחר? לענ"ד המצב "האידיאלי" זה לכתוב לרבי **להקריא אותו** , וזה צריך להגיע לתיבת דואר של הרבי שלע"ע זה האוהל, ולקרוא את זה שם, אבל מה לעשות במצב שאי אפשרי? כמו שאינו גר ליד וכו' אז יש להניח בספר או לשלוח בפקס לאהל וכו'..

ונראה לי שזה שקורעים **ולא** קוראים פנ"ים של אנשים אחרים היות שבפ"נ יש את "אנא נפשי כתבית יהבית" ופעם שמעתי (לא זוכר ממי) שפ"נ שנכתב מאדם שלא הלך למקוה או **שמישהו אחר קרא!** הרבי אמר "הפ"נ לא נקרא"

לסיכום 1) המצב האידיאלי שזה יגיע לאוהל. ושם יקרא! 2) זה שקורעים אחר כך אולי כמו שכתוב בסעיף 2. 3) זה שלא קוראים פנ"ים של אחרים כי באותיות נמצא "הנפש של הכותב" (וזה לכאורה גם מסביר שאלה שנשאלה לא מזמן, האם כותבים פנ"ים או אפשר לשלוח פנים בדואר לדעתי וכו"ל שחשוב בכתב")

פיצ'י כותב:

במחילת כת"רים וכו', מס' עובדות (חלקם ידועות יותר וחלקם פחות):

א, מלבד ער"ה ו'י' שבט אף אחד לא נכח באוהל הק' במחיצת הרבי,

ב, בימים שכן ראו - כנ"ל - חבילת הפנים נחלק לכו"כ סוגים, א, נקרא ונקרע, ב' נקרע ולא נקרא כלל, ג' נקרא ונכנס חזרה למעטפה, ד' נקרע ונכנס קרוע בחזרה למעטפה, ה' לא היה יוצא כלל מהמעטפה (אגב, את הפ"נ כללי נהג הרבי לקחת באופן קבוע כל פעם מר"ה עד ער"ה הבע"ל ורק בסוף השנה הי' משאירו שם),

ג, קריעת הפ"נ - במידה ונקרע - הי' לד' (שתי וערב - 'קרע ב"ד'), אינני יודע המקור לה' קרעים,

ד, הנהגות רבינו באוהל הק' אינם שייכים לחיקוי - גם לשפיץ חב"ד - היות והרבי גם עשה שם דברים נוספים, הגהת הליקוט, מכתב כללי, וכו' כו',

ה, הסיבה לקריעת הפ"נ בדעת תחתון, כדי שלא יוכלו להבחין מה שכתוב, (ומה שגם כך ניתן לראות - בשופטני לא עסקינן)

ו, מעשה לסתור - מפי הרה"ת ישראל גליצנשטיין, שהמזכיר סיפר לו, שכשנכנס לאוהל לפני צאת הרבי משם, הבחין בתמונת מפעולות בית חב"ד באילת, כשהם מונחים עה"צ **קרועות**,

כן אצרך מייל שהועבר אלי, כמו שהוא:

פ"נ: מהו פ"נ וכיצד כותבים אותו?

כתיבה לרבי זו אחת מדרכי ההתקשרות של החסידים אל הרבי. עלינו לדעת שכתיבה לרבי צריכה להיות מתוך שמחה ולא מתוך עול. פ"נ לרבי זהו לא דבר רגיל שכותבים כל יום. בשנים האחרונות יש קצת בלבול בנושא.

ישנם 3 צורות כתיבה לרבי:

1) פ"נ

2) מכתב

3) דו"ח

לכל אחד מטרה שונה, הכנות שונות וסגנון כתיבה שונה.

א) פ"נ: זה כמו יחידות הדבר הכי חזק אצל הרבי היה יחידות. את הרבי ראינו הרבה אבל יחידות זה היה דבר מיוחד. פ"נ זו יחידות בהתכתבות. מייחדים ומקשרים את החלק הכי עמוק שבנו לרבי! וזאת הסיבה שפ"נ כותבים רק בזמנים מיוחדים. גם כשמצידנו יש יום מיוחד, צריכים לכתוב פ"נ, כגון: חתן וכלה..

מסופר על חסיד שזמן רב לא כתב לרבי, שאל אותו הרבי מדוע זמן רב לא קבלתי מכתבים ממך?

ענה החסיד: כיון שלא היה לי מקוה..

הרבי כתב לאותו חסיד שליפני כתיבת פ"נ יש לכתוב טיוטה.. שני דברים נלמדים מכך:

1. לפני כתיבת הפ"נ יש לכתוב טיוטה.

2. לפני כתיבת הפ"נ יש ליטול ידיים.

כשר' יואל היה בן, 12 למד בישיבה בתל אביב. הגיע יום שהיה צריך לכתוב לרבי פ"נ. אותו יום היה ר' יואל חולה ולא כתב.

למחרת הגיע ושאל את המשפיע שלו כיצד כותבים פ"נ, מהו הנוסח? חשב המשפיע והחל לומר: "אנא לעורר..." ולא יכל להמשיך ופרץ בבכי עז שממנו לא נרגע. כשראה ר' יואל שהוא לא נרגע, עזב אותו לנפשו. למחרת הגיע ר' יואל אליו שוב ושאל מהו הנוסח לכתיבת פ"נ, החל המשפיע לומר שוב: "אנא לעורר רחמים מרובים ועצומים.. ושוב לא הצליח להמשיך ופרץ בבכי. התייאש ר' יואל והלך לאיזשהו חסיד פשוט ואותו חסיד אמר לו את הנוסח בלי להתבלבל.. לימים, כשגדל ר' יואל, אמר: את הנוסח של כתיבת פ"נ קבלתי מאדם פשוט אבל את המשמעות האמיתית והעמוקה של הפ"נ, קבלתי מהמשפיע.. הכללים בכתיבת הפ"נ:

1) בפ"נ אין שום מחיקות, לא כותבים ב"ה, לא כותבים בס"ד, אין תאריך, ולא מרבים במילים.

2) חובה לכתוב ברור בלי לחבר אותיות, כפי שרואים בפני"ם של הרבי.

3) הצדדים, השוליים של הפ"נ צריכים להיות ישרים מ-2 הצדדים.

4) חשוב לכתוב בפ"נ נקודות ופסיקים.

5) בפני"ם שהרבי כתב לא מוזכרת אף מילה של שלילה, בעיות והתלבטויות וכו'. יש רק אמירות שמוזכרות באופן חיובי "שיהי

כך וכך ושנזכה לכך וכך.." וכך עלינו לנהוג.

6) לא כותבים בפני"ם "ממקור הרחמים והסליחות" כיוון ששולחים לרבי שיוריד לנו את הברכות ממקום מסוים ואין זה תפקידו.

(7) הנוסח:

פ"נ

(כמה אפשרויות לפתיחה)

1) אנא לעורר רחמים מרובים ועצומים עבור נר"נ ח"י שלי _____ (השם המלא)

2) אנא לעורר רחמים עבורי... כנ"ל

3) אנא לעורר רחמים רבים עלי... כנ"ל

מה מבקשים?

כותבים את הבקשות שלי ברוחניות ובגשמיות.

מסופר שאצל אחד הרבנים היה אדם מיחד שתפקידו היה לשבת ליד דלת היחידות ולכתוב את הפני"ם לאנשים. ז"א: אפשר לכתוב פ"נ עבור אחרים.

• הפני"ה: לכבוד כק אדמור.. היא רק במכתב או בדו"ח ולא בפ"נ.

• מרוב שהתרגלנו למושג פ"נ, שכחנו מהי המשמעות האמיתית של פ"נ. פ"נ = פדיון נפש! וזה אומר שבכל פעם שכותבים פ"נ צריך לתת סכום כסף לצדקה עבור מוסדות הרבי..

"כל אשר יש לאדם יתן בעד נפשו" - יש לתת כסף גשמי ובתמורה הרבי מחוייב לכאורה לפדות את הכסף.

פ"נ ידוע שבכוחו לקרוע גזירות קשות במיוחד. יש לו כח רב יותר ממכתב ויש בו ענין של לפדות את הנפש. מהו סדר הקריאה?

הרבי כתב שכשגומרים לכתוב את הפ"נ יש לעמוד ולקרוא אותו בפה! מילה במילה!

וכאשר קוראים מילה במילה "יש לצייר דמות פני הרב במחשבה" כאילו עומדים לפניו. ואם לא קוראים בפה חסר ענין משמעותי. לאחר קריאת הפ"נ יש לשים כסף בקופה ואח"כ יש לשים את הפ"נ באיזשהו ספר של הרבי. אגרות קודש או כל ספר אחר.

אחר שמניחים את הפ"נ בספר מוציאי מהספר ושולחים בהקדם בפקס לחדר של הרבי או לאוהל.

• בענין החלטה טובה: יש הבדל בין פ"נ למכתב. מכתב הוא כמו בן שכותב לאב. בלב פתוח ובסגנון חופשי ואפשר לשאול שאלות. החלטה טובה מקומה לא בפ"נ.

המקור להחלטה טובה הוא שהרבי אומר שברכה=גשם. ובכדי שהגשם יעשה את הפעולה שלו צריך לחרוש ולזרוע לפני.

לא בכל מכתב חייבים להחליט החלטה טובה. החלטה טובה מהווה כלי לברכה.

• חסיד צריך להתרגל שכשכואב משו, יש בעיה, מציק, מיד נוטלים ידיים, מתיישרים וכותבים מכתב לרבי. המכתבים לרבי צריכים להיות בתדירות גבוהה.

מראה המכתב:

ב"ה

תאריך:...

לכב כק אדמור..

הנני שרה בת רחל לשאול/ לבקש/ לדווח...

ג) דו"ח: דוח זהו דבר חשוב מאוד.

חסידי/תלמידי שדאג לכתוב לרבי דו"ח, הרבי התייחס אליו שונה!

אם אתה מקושר באמת אתה כותב לרבי כל הזמן. הרבי רוצה שנדווח לו בצורה מסודרת מה קורה אתנו.

במכתב אפשר לשלב גם דו"ח.

• בזמנים מיוחדים כשכתבו פ"נ כתבו גם מכתבים. יש שליחים גדולים שבכל יום כתבו מכתב לרבי. הרב חדקוב היה מתקשר אליהם בכל יום ומוסר את תשובת הרבי.

הרבי רצה שהבחורים יכתבו לו.

לרבי היה חשוב שהתלמידים ישמעו לנהלי הישיבה ושיקבלו ציונים טובים.

• הרבי כתב פעם למשהוא: "זמן רב שלא קבלתי ממנו ידיעות.. כשהיה מדובר על שבוע או שבועיים.

סיכום הרצאה של הרב הרצל, שליח הרבי בראש פינה, י' שבט ס"ט.